

VVA. BHSC. SC 11291 (1)

106.



680

A. 291



Index

1. The first part of the book contains a list of the names of the authors of the works which are referred to in the text. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

2. The second part of the book contains a list of the titles of the works which are referred to in the text. These titles are given in the order in which they are mentioned in the text.

3. The third part of the book contains a list of the names of the libraries in which the works are deposited. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

4. The fourth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

5. The fifth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

6. The sixth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

7. The seventh part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

8. The eighth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

9. The ninth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

10. The tenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

11. The eleventh part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

12. The twelfth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

13. The thirteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

14. The fourteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

15. The fifteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

16. The sixteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

17. The seventeenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

18. The eighteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

19. The nineteenth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

20. The twentieth part of the book contains a list of the names of the persons who have been consulted in the preparation of the index. These names are given in the order in which they are mentioned in the text.

11.291

# Index.

- 1<sup>o</sup> L. Andr. Pierendii carmen endecas. ad Sebast. Reg.
- 2<sup>o</sup> Eiusd. Pro ss Chr. Urbis. Vincentio Olins. patr.
- " Vinc. Sab.<sup>o</sup> et Christet.<sup>e</sup> Neponis ad B. Rebedium
- 3<sup>o</sup> Eiusd. Ad calamitatum sectarum Ode.
- 4<sup>o</sup> E. De verborum conjugatione Commentarius.
- 5<sup>o</sup> E. Epistola de vite aulica.
- 6<sup>o</sup> E. Ad epist. Ambrosii Moralis Neponis.
- 7<sup>o</sup> E. Ad Sebastianum reg. ob regni adceptum regimen
- 8<sup>o</sup> E. Duo ad Lupum Scintillam Epistole, altera ad Pe-  
treium Sanctum, altera ad Joannem Vasarium pro  
" Colonia Pacensi.
- 9 Genethliacon Princ. Luit a Marcaregna celebrato  
" MDXXXII.
- 10 Sermon in ho Synodo q̄ in Evora celebrato  
" Rev. D. Joã de Mello M.DLXV
- 11 Historia da provincia Sãcta Cruz, & que vid.  
" garmete chamamos Brasil.



L. ANDR:  
RESENDII CAR  
MEN ENDECASYLLA

bon, ad Sebastianum Regem

223

Serenissimum.



OLISIPONE.

Apud Franciscum Garcionem in officina Ioannis  
Barrera, Typographi Regij, Anno.

M. D. LXVII.



L. N. D. R.

RESERVOIR

M. N. D. C. A. S. Y. L.

228

bon. ad Sebastianum Regium

Reverendissimo

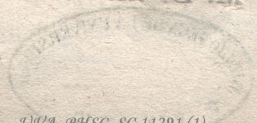
52



OLISIPONE

Agul Franciscum Gaudem in officina Joannis  
Barneri Typographi Anno

M. D. LXXVII





SEBASTIANO EXCEL-  
SO LVSITANIÆ REGI,

L. Andr. Resendius.

**R**ESPONSIONEM ad episto-  
lam quandam Bartholomei Kebedij  
viri bene docti, qui inter aulae regiae  
sacerdotes, sancto auo tuo aliquan-  
diu in seruietate, edere quum consti-  
tuissem, quod regnorum tuorum non nihil interesse  
putarem, quaesitis ab eo, & in controuersiam addu-  
ctis rebus satisfacere, & iam cum typographo id agi-  
tarem, insisterunt cupidius apud me perquam multi,  
vt in decasyllabos maiestati tuae ante mensis aliquot  
dicatos, simul ederem. Neq; enim popularis subdi-  
torum tuorum amor, & publica in te pietas aequo-  
fert animo apud me vnum caelari carmina, quibus  
pangendis, non tam meo vnus functus essem offi-  
cio, quam instinctu numinis videtur omnium gessis-  
se personam, omniumq; vicem supplere. Et sane  
perpulerunt facile non inuitum. Accessit venerabi-  
lis patris Francisci Forerij Praedicatorij instituti pro-  
uincialis praefecti, cum voluntate auctoritas. A quo  
quum editionis permissionem peterem, vt ea carmina  
prae-  
mit-

præmitterem, non parum aculeatos ipse quoq; in-  
iecit stimulos. Faciat Deus, vt quemadmodum tui  
te in oculis gestamus, sic vicissim tu Rempub. tuam  
ita geras, vt quem nunc non modo quasi Regem  
cui fideles esse tenemur, sed quasi filium carissimum  
diligimus, posthac vt patriæ verum parentem  
admiremur, atq; vt miraculo diuinitus  
datum, nobis certo certius  
persuadeamus.





SEBASTIANO HVIVS  
NOMINIS PRIMO, LVSITANIÆ

Regi, Africo, Atlantico, Æthiopico, Arabi-  
co, Persico, Indico, Traprobanico,

L. Andr. Resendius. S. D.

humillimè.



*REGNI* delictum Sebastiane,  
Regum floscule, quotquot aut fuere,  
Aut sunt, aut alijs erunt in annis,

Rex diuinitus impetrare votis,  
Et crebris date lacrymis tuorum,  
Ac luce orte bona, boniq; diui  
Lucescente die auspicate vitam,  
Rex & Lusitadum tuorum ocelle,  
Et spes vnica, quuius expetita  
Regni vertitur in salute cardo,  
Quuiusq; ingenij iudolem stupemus,  
Et leti omine, gloriamur omnem  
Persuasi patriæ beatitatem  
Venturam duce te, statumq; rerum  
Florentem, incolumemq; publicarum.

A 3

Si

*Si quantum omnipotens tibi architectus  
Almaeq; arbiter vniuersitatis  
Prona contulerit benignitate,  
Expendas animo sagaciore,  
Sane comperies in omne tempus  
Te caelo, superisq; debitorem.  
Nam quum nos patriam in tui parentis  
Fato præpropereo, nimisq; sæuo,  
Elatam generemus, & calenti  
Nondum de tumulo reuenteremur,  
Post non iusta soluta iusta, quumq;  
Rerum suspicio palam nouarum  
Menteis iam prope perculisset istas,  
Illas ambitiosius foueret,  
Optatum caput ortus extulisti,  
Cui contradita mox fuere, cunas  
Inter, sceptraloco crepundiorum.  
Hoc ceu munere numinis potestas  
Lamentabile funus expiaret.  
Adde his, quod tua partui propinquum  
Dum gestaret onus puella mater,*



*N*equaquam est sita coniugem videre,

*L*eti ad finitimas foreis cubanti

*N*ullam iam medicina opem ferente.

*N*e siquid graue contigisset, ipsa

*C*onsternatio fœtui noceret.

*F*allebantq; diu anxiam ministrae

*F*alsa in gaudia vultibus coactis.

*P*ersonamq; hilari, ægrimonia hausta,

*R*ex sumens auus, ad nurus itabat

*S*pe firmandum animum atq; leniendum,

*F*omentis quibus ipse egebat, orbis

*P*ost tot depositas subinde proles.

*Q*uid reginam auiam loquar, medullis

*T*elum vulnificum intimis tegentem,

*A*duersus violentiam doloris

*C*omposito potuisse & obstinato

*V*ultu adsidere, scireq; expetenti

*D*ilectusne valeret, adnuisse?

*V*erum sensit enim sibi misella

*D*udum verba dari, picq; acerbi

*C*ælari interitus atrocitatem.

A 4

Et

Et regum reuerentiæ obsequundans,  
Adscito quasi sensuum stupore,  
In venas reuocauerat dolorem,  
Cui, nec vel gemitu, exitus daretur.  
Sic intus miseram exedente luctu,  
Quum soluendi vteri adpetisset hora,  
Obluctans duplici heinc & inde morbo,  
Ac impar cruciatibus putata,  
Conturbauit & aulam, & urbem, & omneis.  
Ergo ad numina comprecanda versi,  
Decreta ordine supplicatione,  
A primis tenebris, profundum ad vsq;  
Noctis concubium, igniumq; cæli  
Summo à culmine demutationem,  
Delubra omnia, præstitésq; diuos  
Præsumptis aduent petuntq; votis.  
Nox funalibus est propulsa crebris,  
Crebris pontificum choris petentum  
Pacem de superis benigniorem,  
Responsantibus vsquequaqtur mis  
Flentum supplicibus, resultat æther.

Aduers



5

*Aduersusq; dei minacis iram  
 Pugnatum precibus. Stetit flagellum,  
 Expugnataq; numinis voluntas.  
 Vix Ithonia currui iugaleis  
 Adfrænabat equos, leuata partu  
 Regina incolumi, puerperiq;  
 Ergo dedoluit parumper. ipse  
 Formosus simul, & simul verendus,  
 Ac iam tum roseum exserente vultum  
 Cum Pallantide conferendus ipsa  
 Prodisti. ex vterôq; prodeunti  
 Clarus martyrio Sebastianus  
 Ambas supposuit manus, meûsq;  
 Certe hic, dixit, erit peculiaris,  
 Et tot regibus ante qui fuerunt  
 Primus nomine de meo vocatus.  
 Firmavitq; fidem tribus sagittis,  
 Quas ut mnemosinon sui reliquit.  
 Quæ tunc gaudia? qui triumphus vrbis?  
 Quot templis merito sacrati honores?  
 Quot pacalibus hostijs litatum?  
A 5 Quot*



Quot Diui impositæ arulis coronæ?  
Quæ suffimina? quot soluta vota?  
Iam solatiolo voluptuoso  
Hoc gaudebat auus, repens aducens  
Turbae funera filiorum ademptæ.  
Nondum firma solo sola imprimebas,  
Vixq; ad dimidiata verba blæsum  
Os effingere, balbulus facete,  
Cæptabas, & identidem ad papillas  
Nutricisq; tener sinum redibas,  
Pensum lanificæ vltimum sorores  
Nentes regis aui, scidère acuto  
Scalpro stamina, subrutâmq; pilam  
Inniti cui sueueramus, isse  
Tandem præcipitem, graui ruina  
Nostra, vidimus, & facem nefastam  
Sopitam insidijs nigræ fauillæ,  
Immitis Libitina ventilauit.  
At Mens prouida quæ gubernat orbem,  
Vere Iupiter, haud adulter ille,  
Sed qui nos alit, & iuuat, paterno

Plus



Plusquam more, per omnia, omnibusq;  
 Interfusus, & insitus creatis,  
 Qui cuncta ante videt, regitq; fatum,  
 Momentis genitalibus tributum,  
 Quum te ad magna vocet, nec id latenti  
 Nutu, sed quasi prædicante celo,  
 Infantem, fragilem, insciûmq; rerum,  
 Te non deseruit, manûq; ductat  
 Miri sedulitate pædagogi.

Nam quum protinus ordines coissent,  
 Ad dextræ oscula, gentis instituto,  
 Sacramentum animo ilicet lubente  
 Ad capere tuum, tibi vniuersi  
 Adfusi, ac genibus palam minores.  
 Ipse autem solio aureo locatus,  
 Auro conspicuus, quid esset actum  
 Nec scibas, neq; dum sinebat ætas.  
 Hac si pressius æstimes, putèsq;  
 Ut sint maxima, non minora duces  
 Quæ posthac cupio auribus tenellis  
 Instillare tuis tuus poëta

Ue

Ua terra, sapiens Hebræus inquit,  
Rex quuius puer est. quod aut pusilla  
Ætas consilio pari gerendis  
Rebus deficit ur, parúmque cautam  
Harpyiæ unguibus inuolant in aulam,  
Aut fæx publica per licentiosa  
Interregna sibi viam patère  
Tunc existimat ad cupiditates,  
Et quum seditionibus iuuetur,  
Cladem infert patriæ, & trahit ruinam.  
Nobiscum melius supernus egit  
Rector, quando auia, simulque magno  
Tutela patruo data pusilli,  
In leges populi tuas adacti,  
Non solum sine contumeliosi  
Motus suspicione continentur  
In sancti officio fidelitatis,  
Exoptantque diem vidère letum,  
Quum te concilio celebriore  
Et maioribus editum theatris,  
Sacro carmine, cæremoniaque,

Unctum



Undum Pontifices inaugurarunt,  
 Ac gemmis radiantibus coronam  
 Imponent capiti, tibi ad precati  
 Et vitam, & sapientiam auctiorem,  
 Verum & tempore tam periculoso,  
 Exardentibus heinc & inde sectis,  
 Nil de religionibus nouarunt,  
 Nec cultum veterem aestimant minoris.  
 At flamma volitante per propinqua,  
 Non adflarier, aut tumultuari,  
 Munus grande tibi datum exputato.  
 Et si respicias tuos ad annos,  
 Natales abiêre tres decemq,  
 Quinta exin trieteride inchoata.  
 Verum tu tamen antegressus æuam,  
 Incanam grauitate moribusq,  
 Præfers, aut mage præteris, senectam.  
 Ut felix liceat vocare regnum,  
 Sub te principe quamlibet puello.  
 Quæ cuncta attribui deo necesse est.  
 Cui si gratus eris, piùmq, mentis

Præstes

Præstes obsequium, eius vsq; & vsq;  
Culturam studio augeas perenni,  
Ac diuos merito colas honore,  
In primisq; tuum Sebastianum,  
Si nullis aditum sinas patère  
Quos exotica disciplina fœdet,  
Imo à finibus arceas tuorum,  
Inq; oras procul beinc malas releges,  
Si non imperio premas atroci,  
Sed miti moderère principatu  
Deotas animas tuæ saluti,  
Si sacro abstineas, manûsq; puras  
Malis tollere, quam reas, ad ipsa  
Pulvinaria quum precatum adibis,  
Et si strenuus Africana bella  
Iam nunc parturias, trucêsq; tandem  
Frænaris Numidas superbienteis,  
Quorum myriadas decem cecidit  
Gens nuper tua. quum satis proteruo  
Arcem praesidiûmq; Mazagani  
Obsedère animo, & tremenda bella

Gese



Gesserunt, animosius ruentes.  
Virtute egregia tamen repulsa  
Per certamina, tertiâq; parte  
Multata, obsidium fuga leuarunt.  
Horum si reprimas vagationes,  
Pulsosq; interius, super Nigritas,  
Indicto subigas graui tributo,  
Si quaquumq; plagæ patent hecæ,  
Quos nondum domuere bella reges  
Submittant tibi cernui tiaras.  
Hæc si præstiteris, vt auguramur,  
Tum te cælicolis parem beatis,  
Et magno proauo beatiorem,  
Heroas super inclytum vetustos,  
Quorum fama decus memor sacrauit.  
Quem nec de Semele in femur parentis  
Translatus, neq; Syrtici Tonantis  
Mentitus genesin, nec ille pulsor  
Monstrorum, Ioue quem satum vetustas,  
Structis insidijs toro pudico,  
Alcmena genitrice, fabulatur,

Cono

Conlati æquiparent, nec adsequantur.  
Et quem quotidie nouis triumphis  
Adfectum, ac spolijs, adoreaq,  
Matura Deus aduocet senecta,  
Æuis posterioribus loquendum.



L. ANDR. RESENDII  
 PRO SANCTIS CHRISTI MARTY-  
 ribus *Vincentio Olisiponensi patrono, Vina-  
 centio, Sabina, & Christetide, Ebo-  
 rensisbus ciuibus, & ad quæ-  
 dam alia Responſio.*

Ad Bartholomæum kebedium, sanctæ Toletanæ eccleſiæ  
 sacerdotem, virum doctiſſimum



VAM NON PARVUM STV-  
 dijs meis debeam, ſi antea, neq; ſemel, ex-  
 pertus non eſſem, ex tuis modo ad me li-  
 teris kebedi erudiſſime, ſatis ſupérq; po-  
 tui animaduertere. Satis enim amplum  
 ex ijs fructum me capiffe confiteor, non  
 modo ex ipſa rerum noticia, propter quam ſectatus illa  
 ſum, qualis qualis mihi ea contigerit, verum etiam ex do-  
 ctorum grauiſſimq; virorum, quam mihi domi ac foris con-  
 ſiſtarunt, amicitia. Fuerint ſane alijs ſtudia ſua ad rem am-  
 plificandam lucroſiora, mihi vnum hoc emolumentum ad  
 hoc ætatis, fuit ſemper, eritq; propoſitum. Quuius percu-  
 pidum eſſe me, nequaquam poenitet. Sed doleo, quaſiq;  
 ſubiraſcor, has ad me literas ex ante diem calendarum Iu-  
 nij anni ſuperioris Toleti datas, vſq; ad eidus hæſce Ianua-  
 rias, iter paucorum dierum vix tandem confeciſſe, aut mihi  
 redditas non eſſe, præſertim quum eo tempore ego mini-  
 me latuerim, vt illis aliquot annis, quibus tu meum congres-

B ſum



## *Ad Bartholomæum kebedium*

sum frustra, ut ais, expetisti. Perpetuum siquidem cum annum Olisipone egî, palam mediâq; in luce. Nempe eò vocatus à meo principe, ad prouincialis concilij decreta scribenda, & quotidie itabam ad sumnum templum, ad episcopos. Quod nisi tam diu illæ obdormiuisent, iam haberes ad ea quæ à me quaesisti responsionem. Et si satis tibi esset factum, adquiesceres, sin non esset, commodius ipse aliquid excogitares, ac commentareris. Resarciam tamen iacturam hanc, si iactura vocari mereatur, proluxissima responsione, ut mea verboritate ad fastidium vsq; satur, incipias minus nostra esurire. Sequarq; in respōdendo propositum à te quaesitorum ordinem. Beati confessoris Gundisalui officium à me compositum mire extollis. Gaudeo sane, & ita vere adfectum esse te, non solum gaudeo, sed exulto. Modulationem tamen cantus valde improbas. Quid ni improbes? quum tam deprauate typis excusa sit, ut ego eam nec adgnoscam, nec saltem cantare me posse vllō modo sperem, quæ eam composueram. Spero tamen te, ipsam typographi culpam à me præstandam, pro tua aequitate, non existimaturum. Ego vir doctissime, autographum meæ manus in comitijs sacerdotum Prædicatorij instituti Scallabi habitis, quum obtulissem, scriptura comprobata, cantus examen cōmissum est fratri Isidoro homini vestrati, musicæ compositionis bene perito, & quatuor alijs, qui chorum in suis agerent cœnobijs. Qui quum semel atq; iterum inoffense cantassent, retulerunt patribus, non modo se modulationem probare, sed illa etiam mirifice fuisse delectatos. Quumq; vno consensu dictum esset, placere recipi, in comitium vocato, publice actæ gratiæ, & ab omnibus omnia mihi felicia exoptata. Adde amplius. Quot  
quot



quot inde Olisiponem redierunt, vna cum provinciali  
 prefecto, in nauis officium ipsum cantillando, nauigationis  
 radium iucunda cantus voluptate sese propulisse, gloriari  
 apud me sunt. Data post id imprimendi prouincia mona-  
 cho viro Hercle docto & probò, sed impressoriae artis inex-  
 pecto, neq; scio quam canendi perito. Qui cum typogra-  
 pho insigniter eius rei ignaro, adhunc modum rem gessit,  
 vt nisi denuò ad autographi ipsius fidem modulatio recu-  
 darur, posset cantari mihi sane videatur impossibile. Neq;  
 hoc dico, quasi culpam vniuersam à me ablegem, & in ty-  
 pographum reiectam velim. Neq; tu, si alioqui, prater de-  
 prauationem, absona compositio est, culpam à me trāsfe-  
 ras. Siquid peccatum est, & minime ex arte factum, id ad  
 me pertinere peccatum profiteor. Nam tamen si non om-  
 nino rudis eius artis fuerim, catenus tamen in ea laboraue-  
 ram, quatenus opus erat homini choro & altari destinato.  
 Caterum literarum studijs amplius delectatus, scriptoris  
 non indiligentis nomen aliquod, & sermonis nitorem,  
 quoquomodo porui, consecutus sum. Quam feliciter, vi-  
 derint lectores. Musici exquisitoris decus non ambiui.  
 Tantum, quum officia nonnulla huius nostrae Eborensis  
 ecclesiae à mea officina prodierint, ex eadem, cantum ad-  
 ieci duobus, alteri Reginae sanctae Elizabeth, alteri huic Di-  
 ui Gundisalui, nimirum offensus cantu ab alijs in aliquot  
 mea alia officia composito, per diuersa systemata euagan-  
 te, nullaq; ἄρσων ἢ ἰσθίων ἢ ἰσθίων ἢ ἰσθίων ἢ ἰσθίων  
 ratione modo fastigato, mo-  
 do depresso. Atqui ego dederam, vt putauit, operam, ne  
 μελοποιία sensui ac literae non cōueniret. Et si ad Gregoria-  
 nae compositionis me normam adigis, si quidem hic exo-  
 dorum & antiphonarum cantus, quem omnes ecclesiae se-

B 2      quantur,



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

quuntur, Gregorij est, possum ostendere me nihil sine exemplo fecisse. Vitæ tamen longiorum pneumatum perplexitatem, & super breuicis syllabas adcentu destitutas morosam multarum notarum inculcationem. Sed vezeor ne tu me iam ineptum arbitrêre, qui hæc apud te, virum, vt nihil amplius addam, inter ecclesiæ Toletanę symystas celebrem. Quare ad illa quæ tibi placere magis significasti, iam pergam.

Viscella fluuius, Lusitane Vizella dictus, in Auum maioris famæ fluuium, paulo infra Neruæ Traiani Cæsaris memotiam, in ipsa Aui ripa perdurantem ingreditur. Intra quorum fluuiorum confluenteis, Vimaransenis est ciuitas, sancti pontificis Damasi quondam patria, si per vestrosliceret. Tametsi nondum decennium est, quum prodijt Onuphrij Veronensis viri diligentissimi de pontificibus Romanis liber, omnibus vrbis templis, archiuis, bibliothecis, perquisitis, adcuratissime compositus. Is penitus Lusitanum ac Igeditanum eum facit. Sanctus, inquit, Damasus, Antonij filius, Egitanensis, Lusitanus Hispanus. Sed ego Eborensis ecclesiæ vetustum codicem sum sequutus, quum eius vitam breuiario inserui. A Vimaranseni ergo ciuitate, interstitio sedecim milium passuum, hoc est leucarum ad nostram rationem quatuor, oppidum est Athanagilde Viscellæ impositum, Athaagilde Lusitane vocatum, è regione oppidi Sancti Verissimi, in altera fluuij ripa locati. Non procul ab Athanagildi, secundo flumine, Vimaranium versus, oppidum & templum Sancti Pelagij est, quuius Gundisaluus rector fuisse perhibetur, antequam Hierosolymam petijt. Fueritne Athanagilde id nomen à Gorthorum rege sortitum, an aliam ob causam, adseuerare modo



modo non possum. Exstant vestigia quædam non contem-  
nendæ antiquitatis, & ædes semidirutæ Palatia vulgo ad-  
pellatæ, structura plane Gothica, non Romana.

Tamagæ fluij nomen, quod Lusitanum petis, Tãmagæ  
est. Oritur is annis nõ procul à Monte Regio Callæciæ op-  
pido, inde Aquas aduens Flauias, de quibus alibi, Amaran-  
thum descendit, mediãmq; secat, vt duplex oppidum effi-  
ciat, duplici foro, dupliciq; iudicio, ponte nobili lapideo à  
Gundifaluo exstructo vtrinq; iunctum. Idq; est, quod in  
Hymno dicitur. Nec capit duplex Amaranthus amplas  
Sape cateruas. Quod quam vere dictum sit, liquere  
heinc potest, quod paucis ante diebus quam hæc ad te scri-  
berem, certior factus sum, ipsius dicato die, quarto eidus Ia-  
nuarij, supra quatuordecim milia sexus vtriusq; Amaran-  
thum ad sancti viri sepulcrum conuenisse.

Quod interrogas de sanctæ Reginæ Elizabet officio, &  
an ante meum hoc aliud exstaret, quod tamen apud solas  
Claraleis Conimbrigenis parthenonis virgines, vbi ea Di-  
ua sepulta est, festo eius die ad quartum nonas Iulij celebra-  
retur, quã ve id auctoritate, sic accipe. Felicis memoriæ E-  
manuel rex, ab Leone decimo Rom. Pontifice impetra-  
rat, vt in Parthenone sepulturæ eius, & in ipsa vrbe & dice-  
cesi Conimbrigenfi, sancta hæc Regina vt Diua colere-  
tur, pingeretur, & inuocaretur, eiusq; annua memoria ini-  
bi celebraretur. Canebatũrque tunc officium illud quo me  
offensum in præfatione sum testatus. Ea; fuit causa, vt  
nouum ipse facerem. Crescente indies propter miraculo-  
rum frequentiam fidelium adfectu, & propagata per to-  
tam Lusitaniam sanctitatis eius fama, piissimus Ioannes  
hoc nomine tertius erga quem gratitudinem animi tuĩ &

B 3 probo,



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

probo, & magni equidem facio, non satis pietati suæ esse putauit, tam angustis terminis eum cultum circum scribi. A Paulo igitur quarto summis precibus contendit, ut sicut ea Diua toti olim regno præfuerat, sic à toto modo beatam colli, celebrariq; permetteret, Adnuente pontifice, factum est, ut Diuæ memoria anniuersaria ubiq; iam celebrior habeatur.

Moues deinde cōtrouersiam, neq; sane exiguam, inter Lusitanos nostros, ac Gallos prouinciæ Aquitania, de reliquijs corporis Diui Vincentij leuitæ & martyris, in quentibus Lusitanis Olisipone in summo templo haberi, ubi religiosissime colitur, ut ipse testis oculatus es, Gallis contra, ad Castrense oppidum Aquitaniæ delatas quondam à monacho, qui Valentiam deueniens, Mauri quiusdam indicio inuentas furatus sit. Cum quibus etiam Valentinofacere adseueras, & irridere solitos qui tecus sentiāt. Quem admodum & Petrus Antonius Beuter iocatur in nostros, quasi Vincentij corpus dicant natatu deuenisse ad promontorium Sacrum, quod ab illo postea Sancti Vincentij nomen sortitum sit. Facetum hominem. Sed si facetos & ipsi nos faciamus, nō deest ingenium ad facetias aduersus sanationem Beuterum comminiscendas. Verum potius citra vel rocos, vel iracundiam, sedaro quietoq; animo, dispiciamus utri veriore ac probabiliore se tucantur historia. Venit quidam monachus Valentiam, quadam motus reuelatione, regnante apud Gallos Carulo Caluo. Qui nimirum regnum auspiciatus est, circa annum Seruatoris octingentesimum quadragesimum primum. Is monachus mysterio quodam, industriâq; Saraceni quiuspiam, sanctum corpus inuenit, & furatus est. Iam ergo Valentia in potestate erat



erat Saracenorum, & sancti martyris corpus desertum ac sine custodia. Pergamus. Quumq; clam illud abstulisset, deueniens Cesar augustam, præda illa nobili spoliatus est. A quibus? A Saracenis, an à Christianis? A Christianis arbitror, Nam; custoditus ibi est. Vnde post annos plerosq; quibusdam ambagibus deportatum tandem est in Gallias ad Castrè oppidum, sub pontifice, vt Platina dicit, Ioanne Anglico, quem ipse ðctauum facit, hoc est, anno Christianæ salutis octingentesimo quinquagesimo quarto, aut quinto, vt Beuter autem adfirmat, anno à Christi natali octingentesimo sexagesimo tertio. Quo tempore non Ioannes, sed Nicolaus erat pōtiffex. Vtroquumq; modo sit, non paucos annos Cesar augustæ retentum corpus fuisse adstruunt, in deq; postea deportatum. Quod si Christiani auferri sibi siuerunt, immane quam male meriti fuerint, parumque pij qui diuum indigenam, suumq; ciuem, & qui, vt facer ait Prudentius, peregre necandus, Martyris terris tenui notarat Sanguinis rore specimen futuri Morte propinqua, oblatum sibi tam opportune, qualiq; iure postliminij redditum, sic abire permiserint. Nisi se etiam furto alterius monachi circumuertos esse querantur. Eo tamen antequam Lusitanos audierimus, nequaquam arguamus. Non proferemus monachilia furta, sed regni publicos annales, & Alphonsi Henrici primi Lusitanorum regis historiam, non modo hanc quæ Lusitana lingua circumfertur, à Duarte Galuano viro nobili & eruditionis varietate, non tam compositam quam in epitomen redactam, sed antiquam, ab ipsius regis temporibus Latine, vt illa ferebant tempora, scriptam, quæ à Sanctæ Crucis Conimbrigenfis, vbi idem rex sepultus est, canonicis reuerenter adseruatur.

In his



## *Ad Bartholomæum kebedium*

In his ergo legimus Alphonsum Henricum in Orichienti agro memorabili praelio Ismarium aliòsq; quatuor Saracorum reges fudisse, & exutos castris, multis milibus interceptis fugasse. Cui Conimbrigam reuerso, obcurtisse sanctum Theotonium gratulandum. Qui quum inter captiuos vidisset aliquam multos, qui se Christianos esse dicerent, Muzarabas vocatos, hoc est, vt interpretantur, mixtos Arabas, petiisse à rege, vt libertate donarentur. Quos ad se vocatos, quum interrogasset rex, qui nam, aut vnde gentium essent, respondisse, origine quidem se Valentinos incolas vero promontorij fuisse illius, quod in Algarbij finibus mari prominet. Eorum maiores Valentia simul cum corpore sacratissimi martyris Vincentij aufugisse, metu aduentantis Abderamenis, illòq; in promontorio confedisse, domòsq; ibi pauperes inædificasse, iuxta sacellum, vbi sancti martyris corpus custodirent. Illicq; eos mansisse, donec Maurus quidam potens vxnationis causa eo detinens, eorum parentis occidisset, se pueros captiuos fuisse abductos. Signum rei certa illud se posse dicere, si domunculæ permanerent, aut corui saltem, qui sacellum illud familiariter frequentarent, à tempore quo martyr beatissimus illuc adplicuisset, vnde factum esset vt Mauri promontorium illud Coruorum mōtem adpellarent, id etiam dum pristino more facerent. Regem his auditis, incensum cupiditate, inijsse consilium, probasseq; fieri aliquot dierum inducias. Eòq; quum iuisset frustra, loci facie situ iam deformata, infecta re tunc quidem reuertisse. Verum debellatis postea paulatim Saracenis, captaq; Ohsipone, exarsisse desiderio inueniendi martyris, eaq; gratia construxisse canonicorum cœnobium. Diuòq; Vincentio nuncupasse.

Anno



tandem à capta Olisipone vigesimo sexto, Allibo Iacob Hispalensi regi inducias in quinquennium postulanti, sola huius rei gratia concessisse, ac misisse ad promontorium Saracenis iam vacuum viros armatos in nauì, vnâq; ex Muzarabibus illis seniores, qui locorum melius recordarentur. Ibi suppliciter adorato numine: domuncularum ac facelli, coruorum indicio, tandem reperisse vestigia, multisq; fossionibus aperta terra, & ruderibus expurgatis, inuenisse ligneum in cri corporis conditorium, subtus dirutam facelliarum. Quùmq; inter colligendum semiputre conditorium, ex ijs qui aderant vnus clam paruum os abscondisset, lymphatum ac cæcum corruisse, donec quod in sinu absconderat, deprompsisset. Inde corpus impositum nauì quum esset, coruos duos, alterum in prora, alterum in puppi confedissee, tanquam familiareis Diui alumnos, neq; inde reuolasse, verum comitatos in nauì sanctas patroni reliquias. Tandem adplicuisse Olisiponi, iuxta fanum Diuarum Iustæ & Rufinæ, quo loci porta vrbs etiam nunc est, Sancti Vincentij adpellata. Eo enim vsq; mare tunc erat, quod paulatim postea propulsum, ampliandæ vrbi locum reliquit. Tunc noctis silentio, vitandî tumultus causa, deportatum corpus ad fanum Iustæ. Orto tamen die quum increbuisse fama, concurrisse armatam multitudinem, diuersis studijs, parùmq; abfuisse. quin ventum esset ad arma. Adcurrisse tunc Consaluum Viegam militiæ regiæ præfectum, & seditionem composuisse, expectandamq; regis eo tempore absentis voluntatem persuasisse. Robertum deniq; summitempli decanum, suo & Capituli nomine, secreto conuenisse Munionem Diuæ Iustæ rectorem impetrasseq; vt corpus ad summum réplum deferri pmitteret.

C Regem



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

Regē quod factū esset, non improbasse, licet in aīo haberet in Canonīcorū cœnobio Sctō martyri à se nūcupato, illud conlocare. Nec quicuisse illum, sed misisse denuo ad promontorium, qui numquid adhuc superesset solertius scrutarentur. Inuentam adhuc caluarix partem, & conditorij fragmenta aliquot. Regem ob gestæ rei memoriam Olisiponi vrbi insignia dedisse, nauem iuxta malum Diuī martiris imaginem gestantem, ac duos coruos, alterum in prora alterum in puppi cōsidentes. Et in locō vbi sanctum corpus diu latuerat, curasse tēplum nobile ædificari, & nomen promontorio immutasse, atq; vt Sancti Vincentij post id vocaretur effecisse. Hæc summa est historia Lusitanorum, quam te arbitror, quum apud nos esses, didicisse, insignia passim vidisse, picturam gestæ rei vetustissimam, vestibus, calceis, capillitio, præ se ætatem illam pristinam ferētibus, adhuc recordari. Confer nunc vtrorumq; rationes, & num credendam magis putes monachi furto, an regni annalibus, Castrense oppido, an Olisiponensi vrbi, totiq; Lusitaniæ regno, & indito ex eo tempore promontorio nomini. Quod si parum adhuc egimus, suppetias petamus à nostræ religionis hostibus, & veritas vndequumq; eruatur.

Rafes Maurus, Dalharab Marrochiorum Miramolini, ac Cordubæ regis historicus, Hispaniæ vetustates scribere est adortus, vt regum Saracenorum, qui in Hispania regnarunt, annaleis, qui etiam nunc exstant, cōcinnaret. Libri titulus est. Incipit liber Rafe, historici Dalharab Marrochiorum Miramolini Cordubæq; regis, quem ipsius iussu composuit. Versus est in linguam Lusitanam ex Arabica, per me magistrum Machometum Saracenum nobilem architectum. Et scribebat mecum Ægidius Petri, clericus.

Domni



Domni Petri Ioannida Portellensis, patris Domni Ioannis Auolini. Is igitur Rases, de montibus, fluminibus, & urbibus Hispaniæ, de priscis Hispanorum regibus ante Romanos, de Romanis ac Gothis, nonnulla commode, per multa inepte, quo pacto ethnici, scriptores atq; poeta, de rebus sacris diuinæ scripturæ, quasi per somnium, loquuti sunt, omnia fabulis inuoluentes. Ut tamen ad Saracenum regum compertiora sibi tempora deuenit, non contemnendus scriptori iudicandus est. Ergo de Abderamene huius nominis quarto, Saracenum regum vnde vigesimo, hæc ad verbum.

Era Arabum centesima trigesima octaua, Abderamen Moabiæ filius, in Hispaniam venit. Et debellato interfectoq; Ioseph, regnum Hispaniæ inuasit. Dixit Abdemelich filius Abib, se interrogasse nutritium Abderamenis, & de illo veritatem exquisisse, quo patre, quòve ortus esset genere. Nutritium respondisse. Patrem Abderamenis fuisse Moabian virum rusticum agricolam. Ad quem quum casu Miramolimus diuertisset, hospitio hilariter adceptum, motumque hospitii humanitate, eum secum duxisse. Moabian tam industrie ac sapienter se gessisse, ut breui inter Miramolini familiareis & amicos primus fuerit. Deinde interiectis nonnullis, quæ ad rem faciunt, sequitur. Hic Abderamen urbeis omnibus & oppida quæ Saraceni habebant in Hispania, in suam potestatem redegit. Bellum quoq; intulit Christianis. Ac Hispali profectus, expugnauit Bexam, Eboram, Sanctirenam, Olisiponem, totumq; Algarbium. Adfixitque mirum in modum Hispania Christianos. Nec fuit ciuitas, aut oppidum munitum, quod se tueri aduersus potentiam eius posset.

C 2 Sed



## *Ad Bartholomæum kebedium*

Sed habitatores desertis ciuitatibus confugiebant ad Asturiam Monteis. Hic omneis Hispaniæ ecclesias, quas adhuc integras inuenit, destruxit. Erant autem multæ & egregie fabricatæ, tam à Græcorum, quam à Romanorum temporibus. Hic omnia corpora illorum in quos Christiani credunt, quosq; venerantur, sanctosq; adpellant, rapta de ecclesijs comburi faciebat. Quo viso, Christiani, ut quiq; poterant, cum talibus his rebus fugiebant ad mōteis, & tuta atq; inaccessa loca. Itaq; pleraq; omnia quæ in Hispania erant, secundum Christianorum fidem religiose culta, ad Asturiæ montana sunt deportata. Quum autem adpropinquasset Valentia, Christiani qui ibi habitabant, habebant ibi corpus quiusdam hominis mortui, cui nomen erat Vincentius. Et ipsi adorabant illum, quasi Deum. Et qui corpus in potestate habebant, persuadebant vulgo, quod ille homo cæcos faciebat videre, mutos loqui, & claudos recte ambulare. Ac sic dementabant stultam gētem. Quum autem cognouerunt de Abderamenis aduentu, timuerunt ne hæc fallacia detegeretur, & fugerunt, corpus illius hominis secum portantes. Et dixit Allibohaces eques ille bonus Facensis, se quum die quadam cum suo comitatu uanationis causa uenisset ad oram maris in Algarbio, in fine montis qui mare illud ingreditur, inuenisse ibi corpus illius hominis, cum ijs qui cum illo fugerant à Valentia, qui ibi domunculas fecerant, in quibus habitabant. Et homines quidem occidisse, pueros autem duxisse captiuos, corpus vero hominis illius ibi reliquisse. Hæc Rases.

Vidēs ne uir eruditissime, quanta ueritate nitantur Lusitani, & quam non fictam, aut hesternam sui patroni historiam proponāt? Omitto Saraceni blasphemias, quas propter dete-



detectam veritatem æquiori animo tolerabimus. Sed quod  
 ait, Christianos maxime sub Abderamene adfectos, de tru-  
 sta templa augustissima, multa sanctorum corpora scelera-  
 to igne combusta, multa à pijs in montana tutioraq; loca  
 deportata, quod in laudem impuri Abderamenis impurus  
 scriptor commemorat, non potuit quidquam ad cognoscē-  
 das tempestatis illius miseras adferre ad commodatius, ni-  
 hil verius narrare. Alioqui, disquirendum nobis, quoniam  
 modo tot sanctorum Hispanorum reliquæ perierint, quò  
 ve a suis sedibus demigrarint. Vt de cæteris perquam mul-  
 tis fileam, nostræ Eboræ apostolus ac martyr Mácius Chri-  
 sti discipulus, quo pacto ad Nouū Pagum, iuxta Methyn-  
 nam ad Riuum Siccum deuenit, Quo Eulalia & Iulia  
 Emeritenses ad Eunus in Gallia? Leandro illo celebri Hi-  
 spalensi episcopo, quid factum sit? Imo etiam vestra Leuca-  
 dia, qua ratione Tagi flumen Rheno commutarit? Suum  
 hoc, si òq; nomine vocatum, totaq; Hispania celeberrimū  
 templum deseruerit, vt Colonie Agrippinæ peregrinare-  
 tur, tantumq; hospes habeatur? Vester etiam Ildephon-  
 sus ille, sanctæ Dei matris amasius, & perpetuæ virginita-  
 tis eius propugnator, quare sede in qua cælesti dono mune-  
 ratus est derelicta quum ad Asturias Ouetenses portaretur  
 maluerit Zamoram incolere? Vnus Rases Maurus breui-  
 ter rationem reddidit. Abderamen, inquit, corpora Sãcto-  
 rum quæ Christiani venerabantur, comburebat. Quo alij  
 metu permoti, cum talibus his rebus fugiebant ad Astu-  
 riam, & tutiora loco. Perge Rase, Quid Vincentio Valen-  
 ti? culto accidit? Fugerunt, inquit, cum eo, ad mōtem qui  
 in sine Algarbij mare illud ingreditur. Et dixit Alliboha-  
 ces. Quid dixit? Iam superius explicauī. At Castrenses dicunt



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

venisse monachum Valentiam. Nescio. Sed si venit sub Carulo Caluo iam olim ablati inde erat Vincentus. Et si Saracenis commisit industria monachus, certe monacho Punica fide inludit Saracenus, cui pro Vincentij corpore, utinam non aliquis Saraceni corpus colendum dederit, quo plane Saracenum ageret. Verum miraculis res comprobata est. Et hoc nescio. Si tamen miracula vlla ibi contigerunt, Dei hoc clementiae adscribendum, hominum fidem respicientis. Nec similia desunt exempla.

Animi causa, narrabo tibi Eborensium meorum fabellam non inlepidam. Octavo ab vrbe lapide, Salaciensi via, lapidibus enim viarum trium Emeritensis, Pacensis, ac Salaciensis, milia passuum distinguuntur, sanum est Virgini Christi matris sacrum, inter diruta à Romanis vsq; temporibus aedificia. Locum Turegiam vocant. Manent adhuc aqueductus vestigia, & aquarum diuersa conceptacula. Vnum ceteris capacious, Agonem, seu martyrum Caueam adpellant. Aiunt illic obcisos sine certo nomine martyres non paucos, vna cum episcopo. Duas episcopo fuisse sorores virgines, alteram Columbam, quae ibi iuxta interfecta sit, vbi etiam nunc sacellum exstat illius nomine. Alteram metu fugisse insequutumq; episcopum, puellam de perfidia increpasse. Illam respondisse, non mortis se metu, sed ne barbaris ludibrio haberetur aufugisse. Otare tamen fratrem, vt virginali imbecillitati id condonaret, ipseq; sororem suam manu martyrem faceret, quando fugae nulla spes esset reliqua. Episcopum fororicidium auersatum, verum satellitibus venientibus innuisse, qui puellae caput amputarint. Vbi corrui, pro manasse fontem aquae dulcissimae, qui nunc vulgo Fons Sanctus nominatur, lippientibus salutaris



lutatis Puellam tamen in fugæ pœnam, mâsisse innocinatam. Hoc peractò, episcopum rediisse ad Agonem, & martyrium consummasse. Sepulcrum eius lapideum, si tamen eius est, visitur in ipso Dei matris fano, vacuum atq; apertum. Supra quòd mensa exstat lapidea inscripta, columellis suffulta quatuor, ita vt pateat sepulcrum à dextro in sinistrum cornu ingredi, & transire volentibus. Mensa tamen minor est, quam vt monumenti operculum existimari debeat. Arbitrorq; inuentam inter ruinas, in aræ usum ad commodatam. Solebant illac meare, quibus lumbi doleret, martyris episcopi auxilio implorato, & absq; dubio iuuebantur. Super aram etiam eandem, celebrabantur mysteria in martyris episcopi honorè. Exstat & pictura, & Viarj nomen episcopo adscriptum. Vnde id, mox aperiam. Hæc vetus fama. Quæ si iustoria est, ea nimirum obsoleuit, omnia confundente & obliterante barbaria. Mihi, quû Diuorum historias ad Eborensis ecclesie breuiarium concinnarem, contigit illuc ire, indagandæ antiquitatis causa. Fanteins parœcus reuerendus admodum sacerdos, ac loquutuleius non inuenuste ad vocem gestum ad commodans, vt qui Romæ plusculos fuisset annos, quum me perhumane excepisset, & cognita itineris causa, martyrum siue historiam hanc, siue fabulam denarrasset, oro te, inquam, vir egregie, exstatne scriptura quæpiam quæ id attestetur?

Eccam, inquit ille, & quidem luculètam. Duxitq; me ad aram. Et ablatis mappis quibus tegebatur,

inscriptionem ostendit istius

modi.



D

M

Q. IVL. MAXIMO. C. V.  
Q. VAESTORI. PROV. SICI  
LIAE. TRIB. PLEB. LEG.  
PROV. NARBONENS:  
GALLIAE. PRAET. DESIG.  
ANN. XLVIII.  
CALPVRNIA. SABINA.  
MARTO OPTIMO

S

Q. IVL. CLARO. C. V. III. VI  
RO VIARVM CVRANDA  
RVM. ANN. XXI.  
Q. IVL. NEPOTIANO. C. I.  
III. VIRO. VIARVM CVRAN  
DARVM. ANN. XX.  
CALP. SABINA. FILIIS.



Protenso itaq; digito ad verba illa, VIARVM CV-  
 RANDARVM, ecce ait, nomen proprium Viarij,  
 Illud autem CVRANDARVM, perinde est, quasi  
 diceret Curam Curarum. Cura vero Curarum, episcopus  
 est. Cætera, inquit, nomina, opinor aliorum martyrum esse  
 peculiaria. Continui erumpentem risum, atq; vt vere di-  
 cam, stomachum pudore motum cohibui, ne hospiti vi-  
 derer parum ciuilis. Rem tamen ad Alphonsum S. R. E.  
 Cardinalem principem meum, tunc Eborensem pontifi-  
 cem, detuli. & interpretis bellissimi narrationem, ac vnde  
 Viarij nomen effectum esset, exposui. Is imperauit obcludi  
 sepulcrum, ne peruium esset. Mihi vero qui auctor fuerim,  
 non semel vulgus non tam adfectos lumbos, quam lumbi-  
 fragium est imprecatum. Quod si Diui aut Diuæ quuius-  
 piam sepulcrum illud est, mihi vtrumlibet propitium esse  
 velim, qui non fecerim vt sanctitati detraherem, sed vt fa-  
 bulam à sacro dimouerem, & vt ne homines ethnici viarū  
 curatores pro martyribus colerentur. Iuuabantur tamen,  
 vt prius dixi, Viario supplicantes.

Dionysij episcopi & martyris sui corpus Parisienses osten-  
 dunt. Ostendunt id etiam monachi Benedictini, cœnobij  
 Sancti Hemerami, extra muros Ratobonæ, ad Danubiū,  
 in Germania, & quo pacto Imperator Rodolphus, si satis  
 memini, integrum corpus ad eos transtulerit, vetustissima  
 pictura, & scriptis non male ad rem facientibus compro-  
 bant. Alteros tamen mentiri necesse est. Vtrobique autem  
 miracula & olim, & nunc, facta prædicantur. Quid, quod  
 etiam Iacobi apostoli nostri caput Tolosæ ostenditur, ia-  
 stantibus Gallis à Carulo Magno eò ex Callæcia deporta-  
 tum, votumq; susceptæ peregrinationis, Compostellæ ne-  
 D quaquã



## Ad Bartholomæum Kebedium

quaquam solui, nisi Tolosæ finiatur? Poteram huiusmodi rebus lōgos implere commentarios. Ceteroqui, non ignoramus quam Gallica natio ad similia comminiscenda proba sit artifex. Lusitanis subrudi, ut perhibemur, genti, neque tanta inest solertia, neque tam vānalis reliquiarum sanctorum cultus populo exhibetur. Adfatim tamen suppetūt rationes, quibus Castrensiū istam, siue confictam non ita pridem, siue temere ab illis creditam monachilis furti historiam, expugnemus atq; refellamus.

Atqui, Valentini Castrensis subscribitur. Si monachus industria & iudicio Mauri clam corpus abstulit, Valentini inscijs, quantum momenti habere debet istiusmodi subscriptio? An non similis illi erit testimonio, quod à militibus Iudæi coemerunt, Venerunt nocte discipuli eius, & furati sunt eum, nobis dormientibus? Exspectemus quid respondeant Valētini. Rescivimus hoc postea. Quam mox postea? Nuper utiq;. Nam qui hoc adfirmet, ante octoginta, aut summum, centum annos, nemo est. Lusitanorum vero adsertio rēs; gesta, superat quadringentos. Rasēs autē quum librum suum scripserit Dalharab Miramolino, qui regnare coepit anno Arabum, CCC, LXVI, hoc est, anno Christi, DCCCCXC, nimirum æquat annos quingentos septuaginta. Valētini autem dissipatam à Castrensis famam sequuti sunt, nostris nondum scripturientibus, sed contentis suam sibi domi habere. Optimam vero Castrenses Valentini commentū sui fautoribus gratiā retulerunt, dum publice in tēplis canūt.

Hoc thesauro spoliatur

Valentini, dum fecerantur

Idolorum scelere.

suprap

Q

Quod



Quod quam verum sit, ipsis expendendum relinquo. Miserosque fuisse, ac Hispanos reliquos arbitrabar, si dolentibus deditos non putabam.

Ceterum, turbat te Platinae auctoritas. Ne turbet. Nam quum eius haec verba sint, Sunt qui dicant huius temporibus beati Vincentij corpus è Valentia Citerioris Hispaniae ciuitate, à quodam monacho in pagum Albiensem Vltioris Galliae deportatum, quid heic inest, quo magnopere commoueare? Sunt qui dicant. Qui sunt isti qui dicunt? Castrenses, opinor. Atqui, sunt qui non dicant, quiq; veriora dicant. Platina igitur nihil adserit, tantum esse ait qui dicant. Praesertim quum in Ioanne. IIII. contrarius ipse sibi videatur. Vbi etiam prudenteis expendisse velim, qui quoadret, Anastasij in Perside passi corpus, quod Veneti ex Constantinopli translatum possident, cum Vincentij corpore coniungere non addito vnde, aut quonam modo factum id fuerit, vt iam neq; heic, neq; illic pondus vllum habeat Platinae adnotatio. Tu vero, non pluris facies Diuum Bonauenturam in beati Antonij Olisiponensis historia, quam omnia Romana praeserunt breuiaria, ita adseretem. In Hispania, ciuitate Vlyxbona, quae ad occidentalem regionis Portugaliae plagam, in extremis terrae finibus sita est, quaedam praegradis ecclesia in honore gloriosae virginis Dei matris fabricata consistit, in qua pretiosum beati Vincentij martyris corpus honorifice requiescit. Si scriptorum tempora componas, hic multo antiquior est. Si personas, quato hic illo grauior, nihil attinet dicere.

Arbitrabar iam me labyrinthum huc egressum, quum relegens epistolam tuam, denovo haxi ad id, quod te in chronico Predicatorum reperisse commemoras, Mariae Magdalene, & beati

D 2 mar



## Ad Bartholomæum Rebedium

martyris Vincentij reliquias esse Massilia. At ego me iuuenem commoratum fuisse aio Massilia, vltra biennium, & ibi apud Aquas Sextias hypodiaconatus & diaconatus ordinem suscepisse, neq; vnquam audiuisse Vincentij martyris ibi esse reliquias, aut Magdalenz, si reliquias corpora intelligas. In Massiliensi, apud oppidum Sanctum Maximinum vocatum, Magdalenz corpus scio adseruari, religione celeberrima. Nō parua Massilia Lazarum episcopum & martyrem. Præterea Victorem militem indignamq; martyrem, quuius festum solenni cæremonia ibi agatur. Vincentium vero neminem, nisi natus postmodo ibi sit. Quod etiam Bracarensem ecclesiam Vincentij translationem ad quartum nonas Maij celebrare dicis, patronumq; suum eum adpellare, facilius ab hoc, quam à supposititijs illis Vincentijs me extricauero. Bracarensi archiepiscopo data particula sancti corporis à Rege est. Ea quo tempore in Bracarensi ecclesia est conlocata, solennem translationis diem fecit. Quæ res etiam historiz nostre suffragatur, quum duæ tales ecclesie vna conueniant, atq; ipsum quod est, manifestum faciant. Puto me satis respondisse pro Lusitanis, de Olisiponensi Vincentio.

Adgrediar nunc Eborensium meorum decus Vincentium, Sabinam, & Christhetida. Quorum ex vestris quidam, contra historiz fidem, patriam, non tam ratione, quam libidine, conantur interuertere, & à nobis alienare. Quorum temeritas, iocō potius, quam styli acumine, explodenda esset, nisi tu eruendæ veritatis causa, sicuti præ te fers, multo illis neruosijs, argumenta quædam in nos congestisses, quibus obcurrere necesse mihi sit. Age, Braulio sanctus Casaraugusta pontifex, vt ais, horum trium martyrum

tyrum



tyrum historiam posteritati mandauit, & Braulionis nomen liber Tolertanæ ecclesiæ Smaragdinus adpellatus, ostentat. De auctore cert. nihil habebam, nec ecclesiæ nostræ Eborësis lectionarius, sane ante annos trecentos viginti scriptus, nomen auctoris præfert. Credo tamen libro isti Smaragdino, oppido non inuitus. Opuscula enim, & vitam *Emilianî* monachi scripsisse illum testatur Sanctus *Ildephonsus*, in libello de inlustribus viris, quam ego in hoc Eborensis ecclesiæ lectionario reperi, tamen imperfectam, videlicet, vsq; ad principium capitis, quod incipit, Sed referam quod etiam latrones pertimescant. Ex qua tamen, & ex epistolis eius ad Sanctum *Isidorum*, quæ in libris ethymologiarum exstant, & in additamento quodam ad librum *Isidori* etiam de viris inlustribus, non paulo castigatior ac limatior fuisse stylo deprenditur. Vt quumq; tamen sit, quantum quumq; longo parumq; necessario vsus fuerit exordio, seculo illi indulgeamus, & quid scripserit, non quo stylo scripserit, expendamus. *Datianum* ait, postea quam Hispaniam ingressus, *Felicem*, *Cucufatem*, *Eulalam* *Barcinone*, & alios, grauissimis tormentis interfecisset, & *Cæsaraugustam* sanguine polluisset, *Compluti* *Iustum* & *Pastorem* ferali immanitate sustulisset, & *Toletî* *Leucadiam* virginem custodiri fecisset, *Elboram* profectum, conscendisse in aulam, officiumq; præmonuisse, vt indagine præmissa Christianos quosquumq; inuenissent, tribunali suo præsentarent. Statimq; repertum adolescentem nomine *Vincentium*, satellites præsidî stitisse. Quem diutius interrogatum, quum à Christi confessione amouere non posset, iussisse duci, vt *Ioui* sacrificaret, lapidemque ante aram simulacri emollitum vt eretam figularem, pedis

D 3      vestigium



## Ad Bartholomæum kebedium

vestigium expressisse, qui vsq; ad eam diem perseueraret. Ex quo prodigio, quum ortus esset tumultus, domum fuisset reductum, datis in triduum inducijs, custodia remissione, neq; prohibitum conueniri. Eo triduo, Vincentium multarum lucrum fecisse animarum. Tandem germanarum scetibus deuictum, cum illis noctu fugam adripuisse, & alacri profectu, cornipedum euectatione, vtar enim ijsdem auctoris verbis, postea mihi ad respondendum necessarijs, Abulam contēdit. Fuga cognita, qui iusdā sacrilegi indicio, immisos qui fugiētes persequerētur. Qui eos Abulæ cōprentos tormentis adfectos varijs, in illo tādē fustibus super lapides cerebro, martyres efficerint. & quæ sequūtur reliqua.

Controuersum modo scriptores quidam vestri faciunt, apud te, quænam vrbs sit, quæ heic Elbora dicatur. Respondeat tibi Romana Curia, ecquem episcopum hactenus, modo archiepiscopum norit Elborensē, ecquod breuiarium, ecquem rituales sacrificiorum librum ad sanctæ Elborēsis ecclesiæ vsum admiserit. Ecquam Sanctus Antoninus Florentinus pontifex, ecquam vester Rodericus Toletanus intelligant, ipsorum scripta ijs qui in mediâ luce caligabunt, palam testificētur. Neq; enim ignota est ecclesia, quæ ijs reditus tam opimi sunt, vt annua sola pontificū quinquaginta ducatorū milium, nostratis monetæ sint, fabricæ annuus reditus octo milium, sacerdotiorum qui canonicatus vocantur, vnumquodq; mille ducentorum ducatorum, interdum mille ac trecetorum sumam exæquet. Vt præter Toletanā vestram, haud scia, an alia in Hispanijs ditior habeatur. Quod vt nō multū sane ad rē facit de qua agimus, ita non parū tamē ad notitiā. Quū itaq; Datianus Elboræ conscenderit in aulā, vt libellus ait, quam putemus Elborā,

giii



nisi quæ Elbora & est, & vocatur? vbi incunabula sc̄ōrum  
martyrū fuere, vbi fanū est, quæ domus illorū fuit, vbi adfer  
uatur lapis ille, q̄ ped. s. vestigiū expressit, vbi etiā dū manet  
Cogominorū familia, quæ ad illos pertinere memoratur, ab  
illa vetustate etiā inter Arabes aliquaten' religioni habita.

At ex vestris obscuri quidam & ignobiles, vt Diuorum  
originis possessione nos cuertant, Talaueriam dioceseos  
vestre oppidum, Elboram fuisse olim vocatam fabulantur.  
Adsertionis tamen suæ testem aut auctorem ex probatis &  
vetustis aliquem neq; laudant, neq; proferre vnquam pote  
runt. Neq; ostēdent Talaueriam episcopum habuisse pe  
culiarē, quum toties in cōcilijs plerisq; Toletanis, & in Il  
beritano, atq; in vetustissimo Emeritēsi quod apud me est,  
Elborēsis episcopus & interfuerit, & subscripserit. Neq; sal  
tē inscriptionē antiquam aliquā producēt, ex qua colligi idē  
possit, quū talibus ijs nostra hæc referta sit. Et si satis Talau  
eræ recordor, nam iuuenis eā vidi, nulla ibi sunt antiquitatis  
indicia, sed oīa Maurorum tēpora præ se ferūt, quū nostræ  
urbis interior murorū ambitus, porticus excellētibus colū  
nis Corinthijs, Aqueductus olim à Sertorio exstructus, à  
Diuo Ioanne. III. nostra ætate restitutus, inscriptionēsq;  
variæ, & statuę, nostram proclamant antiquitatem. Ra  
ses ille à me superius citatus, quum de termino Toletano  
loquitur, Talaueriam ait conditam super flumen Tagum,  
in diuisione limitum inter Mauros & Christianos. Et mu  
ros laudat ab altitudine & turrium frequentia. additq; Mi  
ramolinum postea Machometi filium. sub ara Saraceno  
rum. CCCXXV: ibi castrum iussisse ædificari. Neque  
hoc dico, vt Talaueriam minoris quam æquum est, faciam.  
Scio insigne esse oppidum, nobilibus familijs decoratum.  
Admodum



## Ad Bartholomæum Kebedium

Admodum esse vetustum non scio, nisi hoc ostendat vetustatis indagator aliquis, & quo nomine adpellandum sit, non ut ariolus, sed ut verus disceptator, ex tenebris oblivionis eruat. Nam Elboram fuisse, nemo unquam euecit. Talabrigam Nebriffensi Antonio adserenti nequaquam credas, quum Talabriga ex Plinio, & Antonino Pio, ad flumen Vaccam, non procul ab Auariensi oppido situm sit, ut ex Resendij scripijs candidè communicatis, non candidè vsurpatis, Gaspar Barrerius noster satis ostendit. Sed prodierunt, ais, modo in Ptolemeum scholia quedam, cum locorum aliquot nominibus vel mutatis, vel declaratis, ubi legitur, Libora, Elbora olim, Talabriga hodie, vulgo Talaueria. Quid istis scholiastis credas, qui ex imperitorum relationibus, sine vlllo situs examine, in typographorum gratiam, quo vendibiliorem librum faciant, ita ludunt? Etiam eadem scholia Iuliam Myrtilin Vahenam interpretantur, & Lancobrigam Conimbrigam, & Scallabin, Iulium Præsidium Plinio cognominatam, Trogillum somniant, & pluraq; alia delirationi similia, atq; ubi Ptolemeus Oliosipon scripsit, addiderunt, vulgo Lisbona, Salacia Plinio, Vlyssicia Straboni, Vadiani hallucinatione decepto scholiasta. De qua re in Vincentij mei scholijs, satis disserui. Prætereo Ghesneros, & Calepinos, aut in Calepinum additiones, Lucam Tydensem, & nebulonem Marinæum, vniûsmodi notæ homines. Quid enim attinet istos inculcare, qui nullo veritatis fundamento nituntur? Imitabimur ne bellum illum scriptorem, qui pro gestis Sanctæ Marinæ virginis & martyris apud Aquicaldensis ad Limiam passæ, Sanctæ Margaritæ à primo principio, ad extremum vsq; finem gesta nobis obtulit, se Theotimum facies



faciens, & Antiochiam ad quam Olibrius venerit, Tyden Callacæ civitatem somnians? Nihil audacius imperitia. Instituti Divi Francisci monachus, homo vestras, qui se cognominabat Valentiola, linguacissimus contionum actor, firmis lateribus, neq; parum multitudinè iucundus, cordatis ob nimiam adrogantiam & vanitatè non perinde gratus, quum aliquando Conimbrigæ de suggesto contionaretur, totus, inquit, ciues gaudio perfundor, quum urbem hanc antiquissimam, & campos hos intueor, ubi civiũ vestrorum auxilio, Pompeij filios Cesar memorabili prælio superavit. Hæc enim est Munda illa famigerata, de qua Lucanus cecinit.

Ultima funesta concurrant prælia Munda.

Nec defuerunt, quibus hac vaniloquentia persuaderet, Conimbrigam fuisse Mundam, præcipue non ablutente fluvij nomine, quod etiam pridem Rodericus Toletanus in ambiguo reliquerat. Valentiola dixit, & in sacra contione dixit. Satis hoc est. Venit Elboram Datianus. Quis hoc dixit? Braulio vetustus & gravis auctor. Ita enim vocabatur, quæ nunc Talaveria. Quis hoc dicit? Non Braulio, sed Valentiola quispiam, & temerarius iste nescio quis. Satis id esse putemus? Nobis certe non est, qui Elboram incolimus.

Teneo te inquis Resendi, qui in Eborensi historia, Elboræ nomen repudiasti, Eboræ adseruisti. Ita certe. Ergo martyres tutemet alienos à vestra urbe facis qui Eborenses fuerint, vestra autem urbs Eboræ. Si efficax argumentatio isthæc tua est, erit & ista similiter. Divus Antonius Patavinus, ex Vlyxbona Lusitanæ urbe fuisse passim scribitur. Ego urbem quam vulgo Lisbonam dicimus, Olisiponem dicendam, non Vlyxbonam, contendo. Ego igitur

E Diviũ



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

Diuum Antonium alienum ab Olisiponenſi vrbe facio? & me auctore, quarenda in Luſitania Vlyxbona eſt, quæ Olisipo non ſit? Nonne vides heic vir doctiſſime, non agi de loco, de quo fatiſ conſtat, ſed de vero & antiquo nomine ſeculi eruditoris? Alioquin, Sanctus Iſidorus, Hiſpalenſiſ non eſſet, quem in libris manu ſcriptiſ vbique Spalenſem legimus, eumque ad Spalenſiſ Citerioris Hiſpaniæ populoſ relegabimus. Rudior atas in nomine hoc principium mutilauit, Olisiponem vero, in Vlyxbonam inuertit, propter conditorem, iam inde ex Sancti Iſidori temporibus, & retro, vt patet ex primo capite libri decimi quinti ethymologiarum. Noſtræ vrbi, literæ vnus adceſſio, ex Eboram Elboram fecit, etiam ex mille & amplius annis, vt ex concilijs à me ſupra memoratiſ liquebit, tametiſ nuperrime, typographiſ quibuſdam alterum illud ac vetuſtius nomen magiſ adreſerit. Nomen igitur quo poliſtiores vtantur rediuiuum facio, non diuerſaſ vrbeiſ conſtituo. Fecerunt idem Legionenſeſ, vt ipſe etiam fateriſ, vbi reliquæ horum martyrum modo eſſe dicuntur, id negante Abulenſi populo, addito inſuper, Quæ ciuitas eſt regni Luſitaniæ. Ioannes quoq; Maledonatuſ Burgenſiſ, Apud Eboram ciuitatem, inquit, Vincentiuſ adoleſcens comprehenſuſ eſt. Siue itaq; Elboram dicas recentiori vocabulo, ſiue Eboram priſco ac proprio, quo uſi ſunt Pomponiuſ Meſla, Pliniuſ, & Antoninuſ Piuſ, & habent inſcalpta à Romanis uſque ſaxa, vna eademq; ciuitas noſtra eſt, fauente etiam nobiſ Muzarabum eccleſiaſtico ritu, qui in veſtra vrbe ex illa vetuſtate ſuper eſt. Quuiſ tu ſi magni auctoritatem pendis, faciſ quidem recte, & mecum ſentiſ, atq; ego viciffim

tecum



rectum. Elbora igitur, Elbora nostra est, quam ecclesie tam ante Constantini Magni tempora, Elborã vocare maluerunt, vt peruulgatum nomen hoc aliubi querere, hominis nequaquam sani merito esse videatur.

Pergis deinde argumētari, ab itinere Dariani. Et interrogas, qui nam itineris ordo sit, à Toletō proficiscentem prius Elboram hanc nostram deuenisse, quam Emeritam, quum restum esset iter, à Toletō Talaueriam, oppidum iam tunc nobile, inde Emeritam? Tum, quenam loquutionis ratio, profectusq; Elbora, Emeritensem adgreditur ciuitatem? quum potius dicendum esset, regressusq; Elbora. Videri igitur, non mala nitratione, istos qui Talaueriam Elboram dicunt. Sic enim, rectum itineris seruari ordinem, neq; vim inferri loquutioni, sed sponte fluere, Profectusq; Elbora, Emeritensem adgreditur ciuitatem. Si aliud non haberem expeditius, responderem, itinerum me Dariani neq; mentorem, metatorem ve eius fuisse, neq; cogendum rationem reddere, quur prius Elboram, quam Emeritam venisset, precipue quum non solius Lusitanie, sed Hispanie vniuersę ptes fuerit. Equidē nescius non sum, Hispaniam diuisam primum in prouincias duas, Citeriorem & Vltiorem. Per bellum postea Macedonicum, in vnã tantum redactam. Rursus, Q. Ælio, M. Iunio coss. cęsuisse patres, vt duę fierent, quod refert Liius quintę decadis libro quinto. Treis inde factas, Tarraconensem, Lusitaniam, ac Beticam. Tarraconensi post id in treis diuisa, propter magnitudinē, creuisse prouinciarū numerum, & factam quartam Callęciã, quintã Carthaginiesem. De Lusitania quoq; diuisa, paulo inferius. Omitto Baleareis insulas, & adnumeratã Hispanię Tingitaniã. Ex his quinq; prouincijs, Beticã, Lusitaniã,



## *Ad Bartholomæum kebedium*

ac Callaciam consularis fuisse, Tarraconensem & Carthaginensem, præsidibus gubernari, ante omnino corruptam reipub. administrationem, & nouum Comitum inuentum, quorum alicubi in Iustiniani Codice fit mentio. Sed quum Præsidis nomen generale sit, vt Martianus Iurisconsultus adfirmat, ff. de officio præsidis, complectaturq; & proconsules, & Cæsaris legatos, & omnes qui quoquo modo prouincias regerent, nec vnã tantum, sed multas, vt eodem titulo testatur Vlpianus, hisce verbis, Qui vniuersas prouincias regunt, ius gladij habent, & in metallum dandi, eis potestas permissa est, nos quum Datianum Hispaniarum præsidem ubiq; legimus, vel Augustorum legatum intelligamus, quemadmodum Papinianus interpretatur, vel præsidem vicaria ac plena gladij & in metallum dandi potestate. Talis certe fuit carnifex ille. Hispaniarum præsidem eum vocat martyrologij auctor, siue sit Hieronymus ad Chromatium, siue presbyter Bedas, vt alij habent libri. Sufficiat locus vnus, XI cal. Februarij, In Hispanijs, ciuitate Valentia, sub Datiano impijssimo Hispaniarum præside, & c. Hispaniæ igitur vniuersæ præses, poterat a Toletis hac illac euagari per conuentus, antequam Emeritam deueniret, pro renata, vel arbitrio. Verum diuerticula non queramus. Donemusq; tibi, non tamen necessario, recta venturum fuisse illum Toletis Emeritam, ac Talaueria transiturum oppido nobili, quod tu tantum ab est vt ostendas, vt neq; si iam erat probare possis. Dixi superius recentius ædificium videri. Fuerit tamen, & fuerit quantum velis nobile, Elbora certe non fuit. Neque Antoninus itinera duo ab Emerita Cæsaream Augustam quum proposuisset, alterum alia, alterum Toletis, nullius siue  
Eboræ



Elboræ, siue Elboræ, inter Emeritam ac Toletum meminit, non prætermittendus utique, si vlla exstaret, præsertim quæuis esset habenda ratio, propter nobilitatem. Recta ergo Emeritam venisse concedo, & inde Elboram, Elboram tamen nostram hæc intelligo. Quæ igitur prius Elboram venisse legitur, quam Emeritam? Braulio itinerarium Datiani scribendum non suscepit, sed sanctorum martyria & agones. Atq; vt quiq; præcellerant, ita narrauit prius. Aliorum summam, nominatis tantummodo locis, horum trium explicatius. Integer enim contextus est. Et si dicas dissipatam postea fuisse historiam in singulos quosq;, potero abs te querere, quæ longissimum illud exordium, In diebus illis, dum post corporeum Saluatoris aduentum, in solis his repetatur, non utiq; necessarium, ac non item in Felice, non in Cucufate, quamquam hic sub Rufino legitur effectus martyr, non in Barcinonensi Eulalia, de qua nihil me hætenus potuisse inuenire, doleo neq; mediocriter, non in Cæsaraugustanis martyribus Vincentio, Enkratide, & duode viginti eius socijs, in quibus Braulio Cæsaraugustæ pontifex plus debuisset immorari, non in Complutensibus Iusto atq; Pastore? Leucadiam quoq; obiter commemorauit, sic inquit, vindis recludens Tolecto Leucadiam virginem, Elboram properans. &c. Quamquam in Leucadiæ confessione, sic enim codex noster habet titulum, idem exordium totidem verbis reperitur, addito dialogismo inter ipsam & Datianum. De quo quid sentiam postea. Transiit vero Emeritam Braulio, quoniam carnificinam tunc ibi non exercuit lupus ille. In Eulalam seuijt, inquit. Ego pace tua id inficior. Si quidem Eulalam Datianus martyrem non fecit, sed Calpurnianus provincie Lusita-



## *Ad Bartholomæum kebedium*

nię præles, qui a Maximiano imperatore & persequutore fuerat directus, ad Christianorum persecutionē, vt gesta ipsa testantur. Probabileq; est, fuisse hoc post Datianum, Diocletiano orientale imperium gubernante, occidentale Maximiano. At Datianus à Diocletiano & Maximiano pariter missus legitur. Laurentius Padilla, Calpurnianum Datiani legatum facit. Quod equidem neq; adfero, neq; refello. Proconsules habere solitos secum legatos, scribunt iurisperiti, ff. de offic. proconsulis. Quod etiam ostendit Marianus Scotus, in notitia prouinciarum. Sed quum legati iurisdicção actus admodum limitibus contineretur, vt neq; animaduertendi, neq; coercendi, vel atrociter verberandi ius haberet, sed ad proconsulem eum oporteret, si quid grauius oriretur, referre, non mihi Calpurnianus tantum legatus videtur potuisse muneris sui metas transilire, nisi extraordinariam à proconsule mandatam fingamus potestatem. Quod posse fieri negat Vlpianus. Gesta diserte aiunt, Calpurnianū præsidem fuisse Lusitaniæ à Maximiano missum, non autem à Datiano legatum. Quod etiam si maxime fuisset, illud mihi abunde est, Eulaliæ martyrum ad Datiani præsentiam non pertinere. Ea; propter, & si Emeritam antequam Eboram venisset, aduentus ad Emeritam non meminisse Braulionem. Reditus vero meminit, quia tunc Christianos ibi adflixit.

Neq; est quæ offendaris loquutione, Profectusq; Elbora, quum, regressusq;, fuisset rectius. In scriptore non tam eruditæ dictionis, nimia exactio ista est. Et nescio an Braulionis sit coronis hæc, historiæ Vincentij ac sororum, eoque magis, quod in ea Datianus Eulaliam martyrio consecrassè dicitur, neq; plene, sed vix septem verbis, quod est



est contra gestorum fidem In nostro hoc Eborensis ecclesiæ libro, si non Smaragdino, saltem membranaceo, valdeque antiquo, ea certe coronis non est. Sed conclusa martyrum historia per basilicæ constructionem, additur, In qua, si qui puro corde, fideli deuotione, & fide prompta orauerint, statim petita vltro adueniunt, & omnis infirmitas amouetur, per eum qui sanctos suos coronauit, per bonam confessionem. Cui est honor & gloria, virtus & imperium, & potestas, in secula seculorum, Amen.

Apendicem vero illam in Leucadiæ confessione, quæ posteaquam in ergastulum illam detrusam dicit, statim verba hæc subdit. Properans itaq; Elboram, officium præmonet, vt indagine percurrente, Christianos quosquumque inuenissent, eius tribunali præsentarent, Statimque repperit adolescentem quendam nomine Vincentium, cuius meritum nomini comitabatur suo, comprehensum eius conspectibus sistunt. Quem cum Sabina & Christheta eius sororibus in Abulensem urbem persequens, digna Christo munera consecrauit. Profectusque ab Elbora, Emeritensem ingreditur ciuitatem, & illico tribunal sibi præparari præcepit. Multosque sanctorum crudeliter fufos, transmisit ad dominum, inter quos, sanctam Euliam multis verberibus adhiectam, igne adplicato, Domino consecrauit. Quumque in Toletanam urbem ad beatam Leucadiam percurrisset fama, genibus in oratione positis, in eodem quo retrusa tenebatur confessionis loco, completa oratione, suum domino commendauit spiritum, qui martyres & confessores suos coronauit in pace. Ipsi honor & gloria, virtus & imperium, in secula seculorum. Amen. Arbitraret ego non à Braulione,



## *Ad Bartholomæum kebedium*

ne, sed ab aliquo alio, qui de eadem fidelia duos voluit dealbare parietes, fuisse additam, vt Leucadiæ confessio concluderetur. Aut si ad Braulionem referri placeat, vel hoc de Eulalia interiectum ab alio est, vel Eulalię martyrnum Braulio ignorauit. Quam notam sancto & docto viro inuistam Medius Fidius nollem. Sed redeamus ad propositum, à quo pauxillum declinauimus.

Elboræ itaq; , siue eò recto venerit itinere, siue flexo, prius fuit, quam in Christianos Emeritæ gladium exferret. Sed instas. Quid opuserat Eboram, tametsi municipium, descendere? quum non venerit vt præfectus municipij quiuusquam esset, verum vt Emeritæ, quæ Lusitaniæ erat Metropolis, & iuridicus conuentus, resideret. Hoc vnde colligas non video. Datianus, vt ante dixi, Hispaniæ vniuersæ præses fuit. In Hispania autem, multi iuridici erant conuentus, quos regionatim circum ire, ex officio teneretur. Quamquam si vnius prouinciæ Lusitaniæ præses fuisset, non ideo Emeritæ residere, tanquam regem in regia, cum oporteret. Iuridici etiam conuentus erant & Scallabis, & Pax Iulia, quæ eodem iure utebatur, quo Emerita. In Lytania, inquit Iuris consultus Paulus, Pacenses & Emeritenses iuris Italici sunt. Quum tres itaq; distincti conuentus essent, quur præsidij prouinciæ Lusitaniæ sedem assignes Emeritam? nedum præsidij Hispaniæ vtriusque? Quamquam autem Eboræ neq; colonia esset, neq; conuentus, sed tantum municipium Latij veteris, nobilitate tamen, & ædificijs, quorum alia etiam dum existant integra, alia semidruta, Pacem Iuliam vicinam, coloniæ & conuentus dignitate inelytam, superabat. Emeritam, si theatrum, naumachiam, pontem, & Tropæi arcum excipias,







Verfus Pa-  
cem Iuliam

DD. NN.

AETERN. IMPP.  
C. AVR. VALER  
IO. IOVIO. DIO  
CLETIANO. ET  
M. AVR. VALERI  
O. ERCVLEO  
MAXIMIANO  
PIIS. FEL. SEMPER AVGG

TERMINVS. INTER  
PACENS. ET. EBORENS.  
CVRANTE. P. DATIANO  
V. P. PRAESIDE. HH.  
N. M. Q. EORVM  
DEVOTISSIMO

HEINC PACENSES



Ex altera vero parte Eboram versus, hæc tantum cernitur  
in media meta litera. HEINC EBORENSES.

Praeterea, quod de fuga argumētari, tanquam vero sit si-  
milis à Talaueria Abulani propinquam urbem fugisse,  
donarcm forte, si duas admitterem Elboras. Sed quæ vnâ  
tantum sit, exigua, ac potius nullam, vim habet argu-  
mentario. Quasi vero necessario sequatur, ideo Talau-  
eriam Elboram esse, quia illi quam Eboræ vicinior sit Abu-  
la. Ut impeditiorem profectiōem eamingas, non euin-  
ces, ut Elbora heinc Talaueriam demigret. Quod autem  
ad impedimenta fugæ attinet, non erant tam delicate Vin-  
centij sororesillæ, quam modo nostræ sunt mulierculæ,  
quæ prius quam amoliri cœperent, integer transit annus.  
Et alioqui, fugere norunt etiam delicate, inquisitorésque  
fallere. At carro vestas inquis. Id enim ex illis verbis intelli-  
gi vis, Cornipedum euectatione. Quonam pacto? Corni-  
pedes, equi sunt, ut eos vocat Maro. Dictio poetis quam  
oratoribus aptior. Equo vehi ac vectari, bene Latine dici-  
tur, vel dorso nudo sine stragulo, velephippio. Vbi heic car-  
rus lateat, nondum video. Non a gre tamen id concedere-  
m. Nam nostra etiam a tate, carrucis contestis vsque ex  
Celiberis, Vardulis, & Carpetanis, ad urbem hanc mer-  
catores nonnulli veniunt, citato mularum carruciarum  
cursu multum itineris quotidie conficientes. Quod si illo  
tempore ita fiebat, sane & fugere celerius, & commodius la-  
tère potuerunt, negata curiosis introspectiendi facultate.  
Ad hæc. Etiam si insequuta die cognitum de fuga esset, in-  
certo quâ quò ve abissent, retardanda erat insequutio, do-  
nec indicium fieret. Quod satis illis erat ad longius eua-  
dendum.

F. 2. Neq



## Ad Bartholomæum Kebedium

Neq; moueor, quod Talaueriæ quoq; dicatum illi templum est. Adde, si placet, nostro quod hætenus fuit nobilius. Nam modo, in centore me, elegans admodum ac capacious nostra vrbs exstruit. Neque item, si domestici eorum lares effingantur, ostendaturq; in lapide pedis vestigium, sicuti apud nos. Ei enim qui Talaueriam in Elboram trãformare potuit, quantum erat domus vnius facere metamorphosin, & vestigium adsimulare? Quuius mendacio recepto semel, facile fuit templum ciuibus creditis, in oppido nobili atque opulento ædificare. Quod autem vestigium & heic & istheic dicis plantę pedis formam non satis exprimere, isthuc quidem ita apud nos est. Sed pro hoc nostro respondebo. Ante quadraginta ab heinc annos, adprime expressum visebatur. Feminarum postea pia sed inconsulta religio, ramenta quædam atque puluisculum inde, quæ ægrotantium collo suspenderent, eradentium, formam abstulit.

Porro tua illa sollicitudo; Talaueriam Elboræ vel Talabrigæ nomine exclusam, aut *ἀνώνυμον* omnino mäsuram, aut necesse esse Liboręci nomen adaptare, neq; enim probas Aquis nomen fuisse, quod illi vester archiepiscopus tribuit, quodque vbi nam inuenerit, te dicis ignorare, illud item, quod postea leuiter quasiq; aliud agens, iniecta corrupti nominis suspicione, diffusus, vt adparet, Elboræ nomen Talaueriam posse trahi, cardinem questionis verti dicis in nomine vel Eboræ vel Liboræ in Elboram deprauato, non parum mihi displicet. Est enim hoc hominis inferre iniuriam meditantis, & litem nobis alteram ex altera constituentis. Iãmne non placet parenthesis quam historia vestri intersperserunt, Elboram vocatam olim, quę modo



do Talaueria sit? Lamne vel ab Eborā, vel à Liborā, calumnia male textæ, penitusque iciunæ, suppetias petendas etiam ipse decreuit? Etiamne Talaueria Eborā vocata olim est: Gratiā Braulioni habeo, quod Elboram dixit, & si minus eruditæ, minus tamen partī nostræ fautorus, si Eboram dixisset. Fuit vetus Carpetaniæ vestræ oppidum Eburā, per quintam vocalem, & secunda intentā syllaba, ad quod, vt decimo quartæ decadis libro Lūius auctor est, Q. Fulius Flaccus prætor, memorabilī pralio, ad viginti tria Celtiberorum milia, die vna cecidit. Quius oppidi inter Carpetanas vrbeis etiam meminit Ptolemaus. Fuit quoque Eborā Castellum, in Gaditano litore, inter Batīs æstuarīa, Pomponio & Plinio, licet Hermolaus Barbarus Coram legat, non Eboram. Sed ego Mele terræ eius indigenæ adcedo. Srabo lib. tertio Eburam eam vocat. ἐν τῷθεν δ' ὁ ἄλλο βαίτις ὁ ἀνάπλους ἐστὶ, καὶ πόλις ἐβάρρα, καὶ ἔτις φωρφόρου ἰερῶν. Vtrumque tamen oppidum hoc vetustate intercidit. Est & nostra Eborā quæ vetustati non cessit, imo longe auctior est, in Elboram ecclesiastico vsu musato iam pridem nomine. Quas turbas igitur conciuisset nomen tribus communicatum, si vni tantum peculiare in has nos deduxit difficultates, inuadentibus in alienam gloriam ijs qui ne vestigium quidem vel tenue, nominis huius possunt proferre? Vertant se refractarij in alias atque alias formas, omnem moueant lapidem, Elboram venisse Datianum, librorum omnium consensu, scripsit Braulio. Elborā præter nostram, nusquam comparet. Agite, aliud commentamini. Tu modo rimam aperis, ad Liboram saltem confugiendi. O inopem semper consilij, & imbecillam aperte varitatis insidiationem. Cui quasi nomine ca-



Ad Baribolomæum kebedium

rituræ metuebas, in sex iam nomina concreuisse videtur, Talabrigani, Eboram, Elboram, Liboram, Aquas, Talaueriam Septimum addas licebit, Deobrigam, quod non indocti quidam sunt opinati. Ex ijsq; omnibus, nullum illi proprium ostenditur, nisi id quod habet. Nam non esse Talabrigam, persuasus ipse iam es. Eboram excludit parenthesis à vestratibus interiecta, Talaueriam Elboram fuisse vocatam. De Elbora confido me euisse. Aquas ipse non agnoscis. Deobrigam, forte nouitium reputabis inuentum. Liboram videris antepone, vt deprauationi vicinior. Memineris tamen quoniam pacto sis ratiocinatus. Si Talaueria, inquebas, in Tarraconensi prouincia sita esset, sicut & Toletum, non autem in Lusitania, amota esset omnis dubitatio. Vis itaque in Lusitania sitam eam esse. Si in tua ratione persistas, iam Talaueria Libora non est. Libora enim, non Lusitania, sed Carpetania ciuitas est, id attestante Ptolemæo. At Carpetania, quibus caput Toletanos facit Plinius, pars vtiq; Tarraconensis est. Igitur & Libora ad Tarraconensem pertinet. Talaueria ergo, si Libora est, non ad Lusitaniam, sed ad Tarraconensem prouinciam est referenda. Quod & ipse postea confiteris. De hoc viderint antiquitatis curiosi, & ex tot nominibus seligant, quo Talaueriam vocari velint. Si oppidum vetus est, saxa inerunt non mita. Elboræ falsum nomen excipio. Quod si vnquam habuisset, nequaquam id tacitum præterisset Toletanus pontifex, huiuscemodi rerum non dissimulanter adfectator & ambitiosus, neque Aquas vocatum scriberet. At nomen hoc vbinam reperit, tu te ais nescire. Ego scio. Nempe  
ibidem



ibidem, ubi consules Toledonem & Brutum Toleti conditores, centum & octo annis ante quam C. Caesar rempublicam inuasit. Equidem Toletum non paulo antiquius existimabam. Nimirum quia Philippi Macedonum regis, & Annibalis antecedit secula. Legeram siquidem in quinto quartæ decadis Liuiæ libro, apud Toletum cum Vaccæis & Vettonibus ac Celtiberis dimicasse M. Fuluium, posteaque urbem ipsam tunc quidem paruam, sed loco munitam, ab eodem M. Fulvio, fuis Vettonibus qui subsidio venerant, expugnatam. De hoc tamen fortasse alias. Nunc ad rem.

Quod ais te neque Toletanum, neque Talaueriensem, neque Abulensem esse, sed ex veteri Castella, oriundum, videlicet, vt intelligamus simpliciore te ingenio, & moribus esse longe candidioribus, Taleis enim veteres Castellanos & fama prædicat, & nos experti non raro sumus, facetum plane est. Sed nihil opus erat Inter bonos & literatos viros istiusmodi vulgareis adfectus reperiri equum non est. Aut certe si aliquatenus insint, ratione cohibendi ita sunt, vt veritas omnino præponderet, principemque locum semper obtineat. Ex eo tamen quod tantopere gloriosius & importunius se effectus vulgatum gentis morem à te segregas, à quo ego crimine semper nobilitatem exciperem, videris mihi de industria radicem attingisse, vnde pullulauit atque in promiscuum vulgus inrepsit parenthesis illa, Talaueriam vocatam olim Elboram. Qua propter ignosce veterem nostratum querimoniam representanti.

Amplū



## Ad Bartholomæum Kebedium

Amplum latèq; diffusum vestrę gentis est imperium, vr  
bèsq; quaqua Hispania est, celeberrimæ ac florentes, pas-  
simq; memoriæ veteris res cognita dignissimæ, vt nulli ter-  
rarum inuidere iuste possitis. Hoc quâquam ita est, vestræ  
tes quidam, nescio quo liuore, seu potius, quo maleuologo  
nío instincti, multum angulum hunc nostrum, ac Portuga-  
liolam, vt contemptim adpellant, non modo laceffunt, ve-  
rum fastidire etiam se ostendunt, nec persuaderi queunt,  
aut equo animo patiuntur, quidquam apud nos esse vel mi-  
rificum, vel excellens. A Nazaret, inquebat ille, potest ali-  
quid boni esse? Vestri isti similiter. A Portugalia potest ali-  
quid boni esse? vt tamen si clamemus, veni & vide, agamus  
paulo plus nihilo. Auditorum testimonia laudem nobis ali-  
quam tribuentia, aut distorte interpretantur, aut malitio-  
se inuertunt. Gestas præclare res aut supprimunt, aut fide  
referunt nequaquam bona. Sic ubi vel inclinatio fortuna  
vsi sumus, vel minus honorî nostro consuluimus, ibi Thra-  
symbachos, ac plane λογολαιδαίλους, post terga relinquunt.  
Longissimum esset, isthæc omnia persequi. Sed vt breui-  
ter, atq; ex multis pauca dicam, heinc Damasco nostro pa-  
triam commenti sunt Madritium, siue ea Mantua Carpe-  
tanorum est. Quin & Viriatum finxerunt Zamorensem.

Bambæ regis humilitatem generis, atq; originem, non  
ob aliud inter fabulas reiecerunt, quam vt Lusitanum fuis-  
se ne fateretur. Esto sane, insit fabulosi aliquid in illa histo-  
ria, vt plerunq; solet in similibus, atq; vt addidit in Ciddi  
bellatoris strenuissimi historia, quuius fortissime gestis re-  
bus intermixtę sunt, quædam male facta deliramenta. Sed  
non ideo negandus erat natiuitatis locus, ei quem alicubi  
natum esse necesse sit, nisi alio probabiliter adsignato. At-  
qui



qui in tot seculis postea exactis, nec aliam illi patriam, nec nataleis alios comminisci poterunt, præterquam equitem ignotum nescio quem, ex Gothorum sanguine fuisse. Verus autem fama abolita nondum est, & in Iguditano- rum agro prædium & arbor ficus, & fons quadrato constru- ctus lapide, etiam dum regis Bambe adpellantur. Quæ pos- sessio eius fuisse perhibetur.

Victoriæ de Saracenis ad flumen Salsum, quæ maxi- ma pars, imo pœne omnis ad Lusitanos pertinuerit, fuso Granata rege, captis & interfectis regulis tribus Allibo- hacæ filijs, antequam suas copias Castellæ rex loco promo- ueret, hoc tamen superficie tenus leuissime attingunt hi- storici vestri.

Quantum attulerit momenti ad Tuncetensem expugna- tionem Lusitana classis, & princeps Ludouicus, palam fa- cebatur Carulus Cæsar. Qui eam expeditionem literis & memoriæ mandarunt, dissimulanter ista prætereunt, tan- quam nostri vel non interfuerint, vel tantum egerint spe- ctatores. Certe illa classe, illôq; bellico adparatu, ac sub tali principe nostra in Africa prouincia Mauritanía Tingita- nia fines latius promouisset. Saltem Laracium & Titua- num, duo improba Maurusiorum piratarum receptacula ablata essent, ac in potestatem redacta.

Audiui aliquando Salmantica Alphonsum Castricum, monachum, anniuersarijs Diui Antonij Olisiponensis so- lenibus, è suggesto contionantem. Erat autem multitudini gratus, & quem ego, post Laodiciensis episcopi tubam il- lam sonoram, mihi imitandum proposueram. Quumque opus esset patriæ meminisse, Olisiponensis, inquit, fuit. Et caput subinde quassans, non sine stomacho, tandem tan-

G dem



## *Ad Bartholomæum kebedium*

dem ait, noster Antonius Portugalensis existit, quasi portentum aliquod denunciaret.

Arcius Lusitanus quadraginta, & eo plus, annos Salmantica tum Latinas literas, tum Græcas, magna cum laude professus est. De quo illud existit Antonij Nebrissensis elogium, in præfatione introductionum Græcarum, ut in autographo eius Salmanticensis bibliothecæ non semel vidi, & in Cantabrica editione incorrupte adhuc perseceratur, hisce verbis. Ego vero quum in meis introductionibus multos locos ex Græco inchoatos reliquisssem, communicata re prius cum Arcio Lusitano, à quo vno, siquid vsquam Græcarum literarum apud nos est, emanauit, ausus sum facere quod ille harum rerum peritior facere debuisset. Hoc ad istum modum deprauarunt. Ego vero quum in meis introductionibus multos locos ex Græco inchoatos reliquisssem, communicata re prius cum ijs à quibus siquid vsquam Græcarum literarum apud nos est, emanauit, ausus sum facere, quod alius harum rerum peritior facere debuisset, Arcij expuncto nomine, hominis de Hispania tota quam optime meriti. Nisi si Antonius tam leuis fuit, ut eum consilij sui prioris, & relatæ viro semper amicissimo gratiæ postea pœnituerit. Nec abhorret hoc ab ingenio illius. Ex Vernandi Catholici regis, & Elizabeth excelsæ reginæ historia, quam & Latine & Hispanice scripsit, ubi ubi nos tangit, quam effuso mentiendi studio feratur, nemo non intelliget. Atqui ad id quod efficere cupiebat, non minimum intenterat, verecundius ac tectius reginæ adulari.

Mihi quoque non nihil accidit incommodi. Scripseram ad Vasum Belgam epistolam de æræ nomine atque origine. Eam ille ostendit D. Didaco à Fossis Rubris. Quali viro? Si  
genus



genus spectes, nobili, Si literas, iurisconsultissimo, Si famam, scriptis iam noto, Si auctoritatem, paulo post Rodericopolitano episcopo, & nunc Oxomenfi. Visam non modo laudauit, sed correxit opinionem suam pristinam, ac vulgarem, mihiq; id debere ingenue fassus est. En prodijt tertia eius editio alijs iam verbis, quasi nō ego prior rem eam disquisserim, sed ab illo prius disquissæ adhaerim adstipulator. Tam nihil apud vos sumus. Sed vos, estote beati, estote felices, muneribus à Deo concessis gaudete, latèq; dominanini. Sinite nos pauillo nostro etiam frui. Hispani omnes sumus, magnis inuicem propinquitatibus adfinitatibusq; cognati, ac familiarum mutua vtrinq; permixtione consanguinei. Verum de his, nimio plusquam cōstitueram, sed fere necessario, vt ostenderem ab hoc seminario subcreuisse nominis Talaueriæ in Elboram inuersionem, non ferentibus istis, trium martyrum nostram urbem fuisse matrem, nostram gentem altricem.

Ceterum Legionensis breuiarijlectionem, in qua, non Elbora, sed Eborā legitur, & subiungitur, Quæ ciuitas est regni Lusitanæ, eatenus probas, quatenus facit ad explicandam martyrum patriam. Improrietatem vero loquutionis non probas, quum non dicamus, inquis, regnum Lusitanæ, sed prouinciam, sicut neq; prouinciam Portugaliæ, sed regnum. Hoc iam extra controuersiam nostram est. Poterāmq; à respondendo supersedere, nisi & ipsi Lusitanæ regnum, & regem Lusitanæ similiter diceremus. Improperie dices, quum titulus regni Portugaliæ & Algarbiorum sit. Imo tam proprie, quam vos Hispaniæ regem vestrum adpellatis, quum titulus sit, Castellæ, Legionis, Aragoniæ, atque Nauarræ. Omitto breuitatis causa

G 2 ceteros,



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

cateros, Toletū, Murtiē, Granatē, & siquī sunt alij. Omnia ista enim vno Hispaniē aut Hispaniarum nomine continentur. Et nos breuitati studentes, ne Portugalia, Lusitaniā, & Algarbiorum dicamus, Lusitaniā tantum dicimus, vide licet à maiori regni ipsius portione. A Durio enim vsque ad Sacrum promontorium Lusitania protenditur. At Portugalia, vel vt magis proprie & vetuste dicam, Portugale, à Durio tantum, vsq; ad Minium.

Incunabula nostri regni tibi homini antiquitatis studio, explicabo. Sunt qui Portugalliam quasi Galliarum portum confingant. Sed ij incerto errore referuntur, aut in adulationem Gallorum ethymon extorquent. Nos vetustum nomen, Portugale, vel, si blandius loqui placet, Portugalliam, præponimus. Oppidum vetustissimum est ad ostium Durij fluminis, Cale ab Antonino vocatum. Quod quia situm in monte est, difficilēmq; habebat vsū hominum seruitutem, loco plano in ripa fluminis cœptum habitari, facto à piscatoribus initio. Creuitque paulatim multitudine habitatorum locus, vocatusque est Calis portus, vel vno nomine, Portucale, & ex frequentia, in ciuitatis dignitatem deuenit. Quuius episcopus Portucalensis in antiquis concilijs nominatur. Nota vero est cognatio literarum C. & G. præcipue Hispanis nostris. Ad solam igitur vrbis huius diæcesin, Portugalis nomē proprie pertinet. Diffusum inde ad Bracaros Callæciæ partem. Crede hoc saltem vestro Roderico Toletano, in cap. de morte Ranimiri. Interea, inquit, Alcorexi rex Agarenorum, eam partem Gallæciæ quæ nunc Portugalia dicitur, & vsq; ad Sanctum Iacobum, nõ veritus apostolum, deuastauit. Et paulo post, quum agit de morte Almanzor. Igitur anno terdecimo, Almanzor



zor resumpto exercitu ingressus est per eam partem Galæciæ, quæ dicitur Portucale. Et in cap. de monarchia Ver-  
nandi regis Quinque tranquilla securitate gauderet, con-  
gregato exercitu processit, ut Portugalliam & Lusitaniam  
occuparet. Adducere de hac re inscriptiones plurimas,  
nisi prolixitatem vererer, & nisi alibi ea de re discissem.  
Hoc non omittam. Vbi Portugalis nomen cepit ultra dîce-  
cesin suæ vrbs exire, & ad alias proximas extendi ciuita-  
tes, episcopos qui prius Portucales dicebantur, vitandæ  
amphibologiæ causa, vocatos exinde Portuenses tantum.  
En tibi Portucale, vix quartam regni nostri partem.

Non dicimus, inquis, Lusitaniam regnum, sed prouin-  
ciam. Et Hispania prouincia fuit, & prouincia, & tamen  
belle regnum adpellatur. At non totam Lusitaniam rex  
noster possidet. Neq; totam Hispaniam vester.

Expostulat hic locus, ut quod de diuisione Lusitaniam su-  
pra sum pollicitus, modo persoluam. In tres conuentus  
Lusitaniam diuisit Plinius, Emeritensem, Pacensem, &  
Scallabitanum. Duos hos habemus, & ultra Aniam ex Bæ-  
tica oppida aliquot, neq; ignobilia. Adhuc expressius. Lusi-  
tania, vna fuit prouincia, tribus distincta conuentibus.  
Diuisa postea est propter magnitudinem. Et conuentus  
duo, hoc est, Pacensis & Scallabitanus, nomen retinuerunt  
Lusitaniam. Vnus Emeritensis, amisso Lusitaniam nomine,  
Vertoniam nomen, à gente, sortitus est. Testatur hoc cippus  
Emeritæ, in domo Petri Messia.



*Ad Bartholomæum Kebedium*

D M

P: AELIO. VITALI  
AVG. LIB. TABVL  
PROVINC. LVSITANI  
AE. ET. VETTONIAE  
STEPHANVS. LIB  
ET HERES. PATRO  
NO. FECIT

Heinc illud sacri Prudentij in Eulalia:

*Nunc locus Emerita est tumulo,  
Clara colonia Vettonia.*

Heinc etiam Vettonesiam separati á Lusitanis reperiuntur, tametsi & ipsi prius inter Lusitanos censerentur. Domi meæ ingentem cippum marmoreum habeo, quuius meminit Reuerendus Dominus nunc Oxomensis episcopus, in libris variarum resolutionum. Is ita habet. Nisi quod literarum inuicem complicatarum compendij causa connexiones, ob characterû inopiam, exprimere non potuimus,



L. VOCONIO. L. F. Q. VIR.  
 PAVLLO. AED. Q. II. VIR.  
 VI. FLAM. ROM. DIVORVM  
 ET AVGG. PRAEF. COH. I.  
 LVSIT. ET COH. I. VETTO  
 NVM. X. LEG. III. ITAL. OB  
 CAVSAS VTILITATESQ. PV  
 Blicas. APVT. ORDIN. AM  
 PLISS. FIDELITER ET CON  
 STANTER DEFENSAS. LE  
 GATIONE QVA GRATVI  
 TA ROMÆ PRO. R. P. SVA  
 FVNCT. EST

LIB. IVL. EBORA  
 PVBLICE IN FORO



*Al B. ubi loquitur cum Lebedium*

Quum itaq; duas veteris Lusitaniæ parteis possideamus, una excepta, que ex prius Lusitania facta Vertonia est, sine iniuria, qui in duabus his partibus regnat, Lusitaniæ rex potest adpellari. Non igitur Legionensis breuiarij conditores perperam Lusitaniæ regnum dixerunt. Neq; nos erigimur, aut in ualâ Lusitania insurgimus, falsôs ve nobis titulos induimus, vt à te ambitus, tamen ioco, notari debeamus. Insurgitis, ais, cum Lusitania. Sed nos heinc vobis illam cedimus. Lepide. Sed vtrum nobis ceditis? Terrâne ipsam Lusitaniam, an nudam adpellationem? Si terram dixeris, duas certe eius parteis vos nobis non cessistis, sed eas nostri maiores labore & sanguine infidelibus ademerunt. De tertiâ que apud vos est, quam prouinciâ Vettoniam dixi, vtinam decederetis. Sed vereor ne non velitis. Si vero adpellationem solam dicas, mirifice liberaletis vos. Est quæ gratiam magnam vobis habeamus, quâ tanta nos nuncupatione donatis. Verum ista omittamus.

Miraris, in calêdario breuiarij Eborensis à me facti, quarta decima Februarij die Valentinum presbyterum & martyrem Barcinonensem repetiri, & ignotum vobis esse ais Valentinum hunc Barcinonensem. Mihi quoque ignotus æque est. Sed quibusnam tu oculis hoc in meo breuiario legisti? Hyalinisne, an tuis? Si hyalinis, fefellerunt plane. Si tuis, festinabas. Diçtio enim Barcinonensis, non additur Valentinô presbytero & martyri. X V I. cal. Martij, sed Eulaliæ virgini & martyri, pridie eidus Februarij. Cui Diuæ lectiones ideo non adposui, quia quæ de illa circumferuntur, fere ex Emeriteni Eulalia sumpta sunt. Ætas annorum tredecim, habitatio in suburbanopradio, presbyteri Donati crudicio, spontaneus adcessus ad forum, libertas in respon-

dendo,



dendo, & deniq; præsidis carnificina, fere sunt eadem, vt hoc forte nonnullis imposuerit, vnam tantum fuisse Euliam existimantibus. De Emeritensi, exstant & acta, & sacer ille Prudentius. De altera, viderint ciues Barcinonenses, & solertius inuestigent.

Redeo ad calendarium breuiarij. Contuli data opera, supra centum volumina, heic apud bibliopoliã reperta, & totidem fere per sacerdotum manus, mire consentientibus exemplaribus. Fieri tamen potuit, vt atramenti viscositate correpti, laxius hæretes typi, euulsi fuerint, & ab ignavis operis loco non suo repositi, in pauca aliquot exemplaria. Credo te nõ ignorare typographorum, præsertim indoctorum oscitantiam, cui neq; tres Argi sufficiant. Sed arbitror satis me de hoc capite apud te esse purgatum.

De Vaseo quod scribis, fateor à me adiutum in plarisq; vt æquum fuit hominem benevolentem, quem in Gallia Belgica, Nicolao Clenardo viro doctissimo, ac pientissimo sacerdoti, in Hispaniam me impulsore venturo, profectio nis comitem addideram, quemq; postea quam Salmantica Clenardum abduxit, etiam in Lusitaniam aduocandum curaueram. Sũt itaq; non pauca, & fere quæ ad antiquitatem pertinent, vel à me data, vel certe cõmunicata mecum. Reliquorum omnium conlector ipse fuit, & omnino chronicorum suorum auctor. De altero quem promisit tomo, nihil habeo quod respondeam, nisi apud me non esse. Tantum petierat à me, vt quosnam Deos ante Christi susceptam gratiam peculiariter Hispani coluissent, ad se scribere ne grauaret, & quædam alia. Quæ dum cõmentarer, ingratus de morte eius nuncijs commentationem meam illam hæcenus interrupit.

H Librum



## Ad Bartholomæum kebedium

Librum τῶν γερῶν, aut profanarum, si mihi permittant Ciceroniani prisco vti vocabulo, nobilium Hispaniarum familiarum, quem Gaspar Barrerius in sua Chorographia promittit, antiquum esse scito, auctoremq; eius Petrum Comitem Barcellensem, regis nostri Dionysij nothum. Liber est, & si stylo rudi, vt illud erat seculum, lectione tamen nō indignus. Comptiorem eum facere poterat Barrerius, cui non deest ingenium & sermonis vsus, nouū facere non poterit, nisi plagio se inuoluat aduersus auctore, simile ei quod in Chorographia plerisq; locis aduersus me, cōnusat. Vsq; adeo verum est, quod ait Martialis.

Qui velit ingenio cedere, tarus erit. Aliquam tamen illigatiam debeo, quod mea sic tractauit, vt aperte dñi fidē implorate videantur. Sed haec latius in expositatione eū illo mea. A Barrerio vero nescio quā circa familiarū notitiā versato, quid expectare possi: nō video, præcipue post mutatū vitæ prioris institutū. Quæ res vt illi bene & feliciter, atq; ad animæ salutē vertat, Christū omnipotentē queso. Tractat idem argumentū, ex aulica nobilitate D. Antonius Limicus, materiz susceptæ non paulo adcomodatior. An summam imposuerit manum, equidem modo nō scio.

Sanctum posteriorem Lusitaniæ regē, qui ob socordiam, non quidē regno priuatus, sed motus regimine exstitit, quū ignominia nō ferret, Toletū ad Hispaniarum regē consanguineum, auxilij petendi gratia se contulisse, vbi alijs atq; alijs causificationibus, quū esset de spe deiectus, merore ac tædio vitā finisse, ibiq; sepultū, scriptores nostri omnes cōmemorant. Flectūm autē Conimbrigēsis arcis & vrbs praefectū, quū nullis cōditionibus adduci posset, vt urbē fratris subcessori traderet, mortuūq; nūciantī non crederet, postulasse



ut, explēda fidelitatis suae causa, Toletū sciscitatū de morte eius adire pmitteretur. Interea, ab vrbis oppugnatione abstinerēt milites. Quū placuisset hominis postulatū, permīsum adire Tolerum. Vbi sepulcro adaperto, Conimbrige clauis mortuo regi in manu posuisse, t aliq; vsum oratione. Quādiu Rex Sancī, viuum te arbitrabar, extrema omnia sum perpeffus. Corijs famem, lotio sitim toleraui. Ciuū animos consilia de deditioe agitantium, ad malorum patientiam exexi. Quidquid à me homine tibi ligio, atq; in verba tua iurato, praestandum erat, praestiti bona fide. Mortuo, tuq; tibi vrbis clauis trado, sacramento me soluo. Ciuibus decessisse te nunciabo, ne pertinaciter in suam perniciem subcessori resistent. Hæc Toletifacta scribunt historici nostri. Ex vestris quoq; ea tempora qui attigerunt, idem confirmāt. Satisq; sit, gestorum Alphonfi regis vocati Sapientis caput septimum indicare. Arbitrabar me quū iuuenis Toletum deueni, in altero cellę summi templi latere, infra Magni Alphonfi mausolaum, huius nostri vidisse cōditorum, statuamq; super porrectam, in schemate monachi ex Diui Francisci, in quod propensus fuerat, instituto. Verum corona regia sepulti olim dignitatem attestante. Nescio an fefellerint tunc oculi, an γεροντιῶς vacillet ipsa memoria, an potius ablati inde, & alio translatus sit. In tota certe Lusitania nusquam sepulcrum eius exstat, nec vel tenui saltē fama.

De cognomine Legionensis vrbis, quod post Vaszum me interpellas, respondebo adhuc timidiuscule. Non enim temere vetustiorum auctorum lectionem soleo inuertere, nisi ipsa ratio cōuincat loci corruptionem. Ptolemæi codex ita habet. ἡ ἀνατολὴ ἐστὶ τούτων, παρακείμεται ἢ ἀσσοῦς, &

H 2



## *Ad Bartholomæum kebedium*

πόλεις ἐν αὐτῇ. &c. λεγίωρ ζ. γεμανικῆ. Id est, Legio septima Germanica. Quam lēctionem sequuntur interpretes & noster Nebrissenfis. Multum tamen moueor Antonini auctoritate, ubi scribit iter à Mediolano Vapinquum, triās Alpeis Cottias, atq; inde ad Callaciām, ad Leugas. VII. Geminam, quod legendum me dixi arbitrari, ad Legionem septimam Geminam. Nec parum incitamenti addit inscriptio ista inuenta in pago Legionensis agrī, quam adcepi lateritiā esse quasi defuerint ibi lapides. Quuius exēplum neq; Valsus, neq; tu modo ad me misisti. Quod maluissimè percensēde rei causa, quam adnotationem illi modo adiectā. In Claudio, Luperco, atq; Victorico, in hanc partem iam ante inclinaueram sed tamen reuerebar Ptolemaum. Verum si inscriptio ista ad Antonini itinerarium adcedat, audeo forsitan manum Ptolemao admouēre, & illud, λεγίωρ ζ. γεμανικῆ, emendare, vt sit. λεγίωρ ζ. γεμιανικῆ.

Grati muneris loco mihi fuit commentariolus translatio nis nuper factæ sancti Eugenij primi Toletani episcopi, & martyris, si modo Toletanus episcopus ille fuit. Neq; dubitationem meam de nihilo prouenisse arbitreris. Vester Ildephonsus in catalogo virorum illustrium, & maxime eorum qui Toletanae ecclesiae praesuerunt, duos tantum Eugenios recenset, alterum Helladij discipulum & Iusti confortem, sub Chincilla, Tulgane, & Chindasuintho regibus, alterum, cui se Ildephonsus subcessisse testatur, sub eodem Chindasuintho & Reccesuintho, Eugenij prioris subcessorem. Hunc Iulianus, qui libello illi additamentum fecit, secundum vocat Eugenium, de Ildephonso ita scribens. Praesul post secundum Eugenium. Et de Iuliano altero Iulianus, inquit, Eugenij secundi discipulus. Tam Ildephosus igitur, quam



quam Iulianus, sanctissimum hunc martyrem Eugenium Toletanum episcopum non agnoscunt. Si in tanta nostrarum rerum ignorance locus coniecturæ sit dandus, prædicasse euangelium Toletanis non abnuerim, credendum enim antiquitati, sed quum non multum forte promotuisse, in Gallias, vnde venerat, videtur verisimile rediisse, parum alioqui officio episcopi functum, si primis illis initijs bonum prædicationis subcessum solo videndi magistri desiderio reliquit.

Imo si veritas patefacienda est, Quid enim oportet falsis nos titulis gloriari? & Eugenius hic qui primus vestræ vrbi Christum adnunciasse perhibetur. Dionysij Parisiorum episcopi ac martyris existit discipulus, quum is Dionysius non Aretopagita ille fuerit, quod nobis persuadere nituntur Galli, sed alter circa annū Seruatoris nostri ducentessimū quinquagesimum tertium, Decio & Grato coss. Romæ ex presbytero cum alijs sex episcopus ordinatus, atq; in Gallias ad prædicandum missus, vt auctor est Sanctus Gregorius Turonensis in primo historiarum suarum libro, Galus ille quidem, atq; in suam alioqui gentem propensus, reuocanda ad calculum, & ineunda iterum tua tibi supputationis ratio illa est, Post quadringentos quinquaginta supra mille annos, ex quo passus sit, esse translatum. Atq; etiam si episcopum fuisse donemus, neq; seuerius disquiramus, an à solo Dionysio ordinari potuerit episcopus, & ab eo in Hispaniam delegari, quod factum in eius legitur historia, expendendum, an in illum conueniat id quod ais, Toletanæ vrbis, actorius Carpetaniæ primum fuisse antistitem, si primum non ad tempus sed ad dignitatis prærogatiuam referas. Quod si ad tempus referendum dicas, explices oportet,

H 3 quur



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

quæ tam Ildephonsus, quam Iulianus Toletanæ ecclesiæ alumni duorum tantum Eugeniorum meminerint. Propter vetustatem ne & exoletam seculorum memoriæ? An quia omisso Toleti grege recessit? An magis quia vere Toletanus episcopus non fuerit, licet ibi Christianæ religionis fundamenta iecisset? Et quidem memoriæ usque, eo obsoleuisse, putandum non est, quum à Decio & Grato coss. ad Christianorum persecutionem quæ sub Diocletiano facta est, postquam Toletanam cœpisse ecclesiam mox speriam, anni tantum intercesserint quinquaginta, vno plus minus, quumque inde ad Constantinum & Iliberitanum concilium, quo tempore Toletanam ecclesiam episcopum iam habuisse etiam ostendam, pauci admodum anni præterierint. Non poterat igitur memoriæ tanti martyris, si episcopus fuisset, ex episcoporum serie interijisse.

Sin quum primum dixisti, prærogatiuam sedis intellexisse te inquis, hoc quonam pacto possis tueri, non video. Nondum enim illo tempore Toleti erat ecclesia constituta, quum neque dum, eo veniente Datiano, esset, verum pauci atque latentes susceptam non ita pridem ab Eugenio religionem formidolose seruarent. Post martyrium vero sanctæ virginis Leucadiæ, videlicet à puellæ fortitudine animosiores factos, ecclesiam instituere cœpisse, testatur Rases, hisce verbis. Diocletiani tempore, Christiani qui Toleti in Hispania erant, ecclesiam construere cœperunt, quæ postmodum regum dicta fuit. Christiani vero Sanctam adpellant Leucadiam.

Nec puto, non dico iam Toleti, sed etiam in tota Hispania, episcopum posse iustum ordinarium ve ostendi, ante Constantini Magni tempora. Siqui autem ad id tempus  
alibi



alicubi fuisse legantur, quum inter paucissimos profite-  
 ri religionem persecutorum metu vix audentis, præter  
 ordinem, prædicationem, & ad martyrium expositam men-  
 tem, episcoporum nihil habuerint, talibus quæ prærogati-  
 ua conueniat, ipse videris. Imperio itaq; Constantini epi-  
 scoporum dignitas, & sedium emerfit prærogatiua. Is enim  
 optatam Christianis pacem reddidit, & episcopos archie-  
 piscoposq; fieri per Hispanias edixit, & metropoleis ordina-  
 uit, per iuridicos Hispaniæ conuentus, iuxta Diui Clemen-  
 tis præscriptum, in epistola ad Iacobum fratrem Domini,  
 quod citatur à Gratiano, octogesima distinctione. De qua  
 re ita Rases. Constantinus diuisit Hispaniam sex episcopis  
 qui religionem Christianam populos docerent. Primum fe-  
 cit Narbonensem episcopum, cui dedit alias ciuitates sex,  
 quibus in animarum cura, iuxta Christianorum hædè, præf-  
 set, videlicet Blitteras siue Beterrin, Tolosam, Magalonã,  
 Nemausum, Agatham, & Carcassonam. Secundo dedie  
 etiam bonas ciuitates, Bracaram, Dumiam, Portugale,  
 Auriam, Tuden, Lucum, Iriam, Britaniam, Ouetum, &  
 Asturiam. Tertio, Tarraconem, Barcinonem, Casarau-  
 gustam, Ilerdam, Ausonam, Dertosam, Oseam, Cala-  
 gurrin, Oriollam, & quatuor alias, tam barbare in scri-  
 ptura deprauatas, vt quæ nam fuerint, ex barbaro hoc au-  
 ctore non intelligam, nec animus sit hoc aliunde supple-  
 re. Quarto, Carthaginensi, Lorcã, Bastã, Toletum,  
 Alhararam, Oxomã, Saguntiam, Valentiam, Vale-  
 riam, Castulonem, Mentefam, Oretum, Secobrigam, &  
 quinq; alias quorum nomina non intellexi. Quinto Emeri-  
 tam, Pacẽ, Olisiponem, Ossonobam, Abtaniam, puto Ige-  
 ditaniam, Conimbrigam, Lamecam, Eboram, & Cauriam  
 Sexto,



## *Ad Bartholomæum Kebedium*

Sexto, Hispalin, Italicam, Cordubam, Xeritiū Sacunum, Neuolam, Malacam, Iliberin, Astygin, & Agabram.

Sub Constantino itaq; Toletana ecclesia non pridem instituta, episcopum sane habebat, vt patet ex Iliberitano concilio, in quo septimo loco subscripsit Melanthius episcopus Toletanus. Erat tamen sub metropoli Carthagine noua, in qua, auctore Plinio, conuentus erat, quaq; , vt ait libro ethymologiarum decimoquinto Isidorus, à Romanis colonia facta, nomen etiã prouinciæ dedit. Nunc autem, inquit, à Gothis subuersa, atq; in desolationem redacta est. Rodericus Toletanus à Gunderico Vandalorum in Calleçia, & Sueuorum rege euerfam dirutamq; ait, ibiq; antiquitus dignitatem ciuitatis fuisse, antequam à Vandalis esset euerfa, confitetur. Gothorum tempore, dignitatem ad Toletanam ecclesiam esse translata, & adhuc Carthaginienfem dici prouinciam. Sit sane à Vandalis euerfa, verum, etiã Vandali Gothi erant, vt testis est Procopius. Alioqui satis nobis erat Isidorus, qui à Gothis euerfam dicit. Mallem tamẽ vt Rodericus explicatius diceret, cequam ciuitatis dignitatem Toletum translata intelligat. Nam si episcopalem tantum sedem intellexit, ex Iliberitano cõcilio prius ostendi, iam ante euerfam Carthaginem Toletum episcopalem dignitatem habuisse. Quanto erat simplicius, metropolitana nam dignitatem translata dicere?

Euerfa ergo Carthagine, quum Gothi Toletum ob loci situm, & soli commoditates comprobassent, & urbem fecissent regiam, eò metropolitana dignitas est trãslata, verum in mente prouinciæ Carthaginienfis titulo. Adparet hoc ex primo Toletano concilio, ab vnde viginti episcopis prouinciarum Tarraconensis, Carthaginienfis, Lusitaniæ, & Bari



et celebrato, sub Honorio & Arcadio A V G G. circa tempora Anastasij papæ, presidente Patrono Tarraconensi metropolitano, subscribente sexto loco Asturio Toletano, quem sanctus Ildephonsus Audentio in Toletana vrbe metropoli prouinciæ Carthaginis subcessisse dicit, & ob inuentos diuina reuelatione, in Complutensi municipio Christi martyres, redire in sedem suam noluisse, sed in sanctorum ministerio atq; complexu, diè obiisse. Eòq; factum, vt Asturius, qui apud Toletum nonus erat sacerdos, apud Complutum primus haberetur.

Vides quam recens erat episcoporum Toletanorum origo, vt Asturius nonus numero perhibeatur? Nec sane plures esse poterant, centum fere annis, ab ecclesiæ Toletanæ primordijs, hoc est, à fine imperij Diocletiani, vsq; ad Arcadium & Honorium A V G G. & Stiliconem eos, quo tempore fuit Asturius. Vides etiam translaram iam Toletum metropolin, nondum Carpetaniæ, sed Carthaginensis titulum prætulisse? Processu inde temporis, inrepsit paulatim Carpetaniæ adpellatio, vt in tertio Toletano concilio, sub Recaredo principe, in quo secundo loco, hoc est, post Maufonam Emeritensem, prouinciæ Lusitaniæ metropolitanum, subscripsit Euphemius, in Christi nomine, ecclesiæ catholicæ Toletanæ, metropolitanus episcopus, pro Capitaneis, quod emendandum est, prouinciæ Carpetaniæ. In quinto rursus, Eugenius prior, se Toletanæ ecclesiæ episcopum, prou. Carthaginensis metropolitanum vocat. Et sic fere in cæteris. Nec aliter Ildephonsus & Iulianus videntur, in illo de viris inlustribus libello. Atq; hæc non eo dicta à me sunt, quo Toletanis de sua quidquam antiquitate detractum velim, Sed quia inlustris Diuorum martyria, falsorum admix

I tione



## Ad Bartholomæum kebedium

tionem contaminari non probem.

Ex paulo ante dictis intelliges Ildephonſi de inuſtrib. vi  
ris libellum eſſe apud me, cum ſuperioribus eiusdem argu-  
menti ſcriptoribus, hoc eſt, Hieronymo, Gennadio, Iſido-  
ro, Braulione, Poſt quos, ſequuntur Ildephonſus & Iulia-  
nus. Eſt etiam in noſtra Eborenſi eccleſia liber ipſius Ilde-  
phonſi, de perperua ſanctæ Dei matris virginitate, non pa-  
rum quidem antiquus, at tamen non parum etiam mendo-  
ſe ſcriptus. Interq; nonnullos bibliotheca mea vetuſtiores  
manu deſcriptos, concilium extat Emeritenſe, à duodecim  
prou. Luſitanæ epiſcopis celebratum, anno decimo octauo  
Receſuinthi regis, aſſa D C C III. ſimulq; homilia beati  
Leandri epiſcopi Hiſpalenſis, habita in tertio Toletano con-  
cilio, pro conuerſis ab Aſtiana impietate Gothiſ. Quiuſ  
meminit Rodericus Toletanus in Recaredo.

Iulianum Pomeriū iam olim deſidero. Eoq; magis quod  
ſanctus veſter pōrifex Iulianus Eugenij ſecundī diſcipulus,  
Quirici ſubceſſor, multum illi tribuit, in libris quos de pro-  
gnōſticis futuri ſeculi ad Idalium Barcinonenſem conſcri-  
pſit. Eos mihi furto à Pariſienſi quodam hospite ante annos  
viginti ſublatoſ, ad epi poſtmodum typis excuſoſ, non ta-  
men ſatis mendis quibus paſſim ſcatebant, purgatoſ. Vidi  
aliquando in Germania carminum eius libellum, ſed apud  
hominem qui neq; vniuſ diei uſuram præſtare voluerit. Iſi-  
dorum Pacenſem citat alicubi Valæus in chroniciſ. Non  
dubito in eccleſiæ veſtræ, quæ prima ex Saracenicâ inluuio-  
ne & reſpirauit, & priſtinum ſplendorem recepit, in ſtruetiſ-  
ſima, vt aiſ, bibliotheca, merces haſ poſſe reperiri. Quibus  
ſi noſ particiſ, opta viciliſim hinc aliquid, quo tibi noſ  
gratificemur.

Concilium



Concilium Toletanum statim vt prodijt, delatum ad me est. Nostrum Olisiponense absoluius circiter Saturnalia, vel, vt potius Christiane loquar, instante Seruatoris nostri natali die, sex actionibus distinctum. Creuit in iustum volumen, vt quod decreta contineat supra trecentum. Nondum exijt, turbato apud nos non nihil ecclesiastico statu, siue circa iurisdictionem, sius nescio quar, & si scio. Non tam longe vtriq; distamus, quin eorum quæ heic geruntur, ad vos rumor celeriter pertingat.

De lassavi te arbitror, verbosissima epistola, aut si mauiis libello. Sed boni consules prolixitatem hanc, vbi attendetis, ad literarum tuarum capita vix potuisse me pro materie dignitate respondere, nisi tot verba necessario funderem.

Bene vale. & huic homini quem sponte ad amici

tiam prouocasti, indies amiciori, mu-

tuam amicitiam serua. Ebo-

cz, quarto Nonas

Maij.

**M. D. LXVII.**



2  
L. ANDR. RESENDII

ad Deum patrem ob calamitatem  
sectarum, Ode.

At ò citata qui rotas cælum orbita,  
Terrâsq; nutu conquitis,  
Ponti inquietis terminum ponis vadis,  
Vagòsq; frænas impetus,  
Quiq; inuolucris tecta prouidentia  
Humana secla temperas,  
Viden' patenteis in tui Christi plagas  
Iurasse contumeliam?  
Contraq; morem sanctitatis pristina  
Viden' tumultus impios?  
Parùm ne sectæ spurcæ ademit hæcenus  
Libidinosus arbitcr?  
Parùm ne Porthmei cymba lucri fecerat  
Nullo quietis otio?  
Parùm ne multas furuus Orci ianitor  
Umbras nocenteis adlatrat?  
En Rhenus. Ister, Albis, ante crediti

puris



Puris meare fluctibus,  
 Contaminatis nunc feruntur alueis  
 A gentibus quas adluunt.  
 Quorum tametsi disparata tractibus  
 Fluentia pulsent æquora,  
 Cocyti inertis, ob scelus, concordia  
 Labuntur in stagnum pari.  
 En Gallicana versa retro numinis  
 Cælestis obseruantia,  
 Tanti decòris, regibusq; debita  
 Fidelitatis immemor,  
 Ceco furore bella per ciuilia  
 Sua manu se conficit.  
 Recisa nostro ab orbe, quo Britannia?  
 Iuuerna quonam decidit?  
 Late sacrorum horrenda dictu vastitas  
 Peruasit & silentium.  
 Mactati ad aras sacrosancti antistites,  
 Solum aut coacti vertere.  
 Septis refractis, virginum ludibrio  
 Exposita sanctimonia,

I 3 nefas



Nefas pudendam, quod satis nec eluant,  
Dies nec ulla obliteret.

Quin & Pyrennen transilibat algidam  
Pestis male contagio,

Nisi obstitissent optima reges fide  
Nefario molimini,

Illinc Philippus, heinc petitus lacrymis  
Pijsq; votis ciuium

Sebastianus, ac datus miraculo,  
Reiq; natus publicæ.

Prò quam supremo res stetit discrimine,  
Nosterq; nutauit status.

Quam pæne versum vidimus regni decus,  
Stinctumq; Lusitania.

Sed ortus inter spem metumq; rex puer  
Puer Deo carissimus,

Deoq; plenus, & Dei cultor pius,  
Nobis timorem depulit.

Quem mox ab ipsa auia tenellum infantia  
Regina sexu fortior,

Molli reclinans in sinu, cultu bonæ

diuin



Diuinitatis imbuit.

Et cum nepotis patruo magno vices

Partita, dum puero venit

Ætas ferendo ponderi maturior,

Regni capeſſit munia.

Ipſe interim magna indole adſueſcit Deo,

Deum medullis imbibit.

Trabensq; gyrum duplicis ſeptennij,

Senilem habet prudentiam.

Quæcumq; agit, quæ fatur, & quæ cogitat

Dei gubernat ſpiritus.

Iamq; arma tractat, arma & armati placent,

Armisq; corpus induit.

Iam bella contra perfidos hoſteis crucis

Irâsq; dignas concipit.

Longèq; peius quam lupos agnæ truces,

Sæuos leones hinnuli

Odit, ſuôsq; adcedere ad fineis vetat

Nequam genus ſectarios.

Hoc rege, ſacra non timeamus pollui,

Fraude imminuta quapiam.

Bella



Bella hoc gerente, proferenda in ultimos  
Maurusiorum credimus.  
Ergo ad triumphos hunc identidem sacros  
Supreme serua conditor.

Ad Christum opt. maximum  
Resendij confessio.

Christe opifex rerum, mūdīq; effector, & isset  
Quī pessum reparator, ades, facileisq; dolenti  
Præbe aureis animæ, & gremiū pietatis eūti  
Ad te pāde tuæ, quæ me tantum una iacentem  
Erigit, & celo reuocat, formidine pressum.  
Nāq; meæ vitæ repeto quū ex ordine cursum  
Et mecum expēdo quæ prauæ ac nequiter egi,  
Ut post nequitiam mētem transuersus inbæsi,  
Ut pæne impuris traduxi sordibus auum,  
Audebō ne pudens supera ad conuexa tueri?  
Audebo veniam scelerum sperare meorum?  
An magis omne chaos, cæciq; dehiscere Ditis  
Regna putē, & Stygijs factā tortoribus in me  
Iure



Iure potestatem? & circum exululare Megæram  
 Armatam ignitis imo ex Phlegetonte colubris?  
 Adgnosco, & quoniam mereor me iudice plecti,  
 Heinc magis horresco, nec qd faciamue loquârue  
 Noui aliud, merito nisi me perijisse fateri.  
 Inter at hos animi fluctus, has inter amaras  
 Angustata cruces mens, ne despondeat omnem  
 Spem veniæ, tua Christe facit clementia, quuius  
 Nunquã adfecta fides, de qua persuasio nũquam  
 Vana fuit, nunquam inlusit, miseròsue se fellit  
 Credulitate reos, modo ne dementer ab ipsa  
 Descierint pietate, vagi post signa relicta.  
 Certe equidem seorsum nunquam desertor abiui,  
 Nec tuus inuitas lituus mihi perculit aureis.  
 Quin ego sæpe pijs inflaui clãssica turmis,  
 Sæpe etiam primi perfunctus munere pili,  
 Prætendi vexilla crucis, duxiq; coortes,  
 Sæpeq; disiectos reuocaui ad signa manipulos.  
 Deniq; quod dixi, quo me iuratus adegì,  
 Seruo Sacramentum, custos pietatis auitæ.  
 Non pugno cum lege tua, nec fixa refigo,

K nil



*N*il temere muto de religione sacrorum,  
*N*on Diuis adimo iustum sceleratus honorem.  
*Q*uod pecco, de carne venit. quod vincor, agorq;  
*C*arnis ad imperiū, quod qua trahit impetus amēs  
*M*ore sequor pecudis, duce nec ratione reluctor,  
*M*axima culpa mea est, vel ob hoc, diuina p̄fessus  
*Q*uod sim, quod populi qui præmonstrator habeo  
*E*t præferre facem solitus, sic deuius erro, (bar,  
*S*ic aciem mentis nebulæ caligine texi.  
*E*st ut quumq; tamen, quantum me quumq; lutauī,  
*N*on sum diuina palmes de vite recisus,  
*M*arcuerim quāuis, per te reuirescere possum.  
*N*on sum à mēbrorum sancta cōpage reuulsus,  
*S*ub putruī, at non sic, quin te medicante putredo  
*E*rumpat vomica, & siccato pure recurrat  
*S*anguis, & in venas transfusus spiritus ægrum  
*M*e vegetet, me rursus alat, me deniq; sanet.  
*Q*uod te oro bone Christe, tui per sanguinis vndam  
*Q*uem totum vili pretium pro merce dedisti.  
*R*ecde animum pavidō, quem conscelerata sibiq;  
*M*ens diffusa, metu & luctu externauit acerbo.  
*letitiam*



*Lætitiã mibi redde bonam, nec despice rector  
 Contractum mærore animum, & delicta fatentẽ.  
 Tunc ego pacifera redimitus tempora lauru,  
 Vestibus in puris, & festo rite, sacerdos  
 Pinguia thuricremis adolebo altaria flammis.  
 Lustrabórq; tibi per sacra piantia lætus.*

AS L. ANDR. RESENDII

*Epistola ad Reuerendũ in Christo patrem  
 D. Gasparem Casalem, Episcopum  
 Leirenensem.*



*PASTORVM officium,  
 quibus est ouiarã cura  
 Esse putant, circum nullo non tem-  
 pore septa*

*Inuigilare gregi, stabulis arcere luporum  
 Longius insidias, bellatore'sq; molossos  
 Armatos millis, hortari vt ouilia noctu*

K 2 circum



Circumagant fortes, repleantq; latratib. auras.  
Rosida temporibus permittere gramina pasci,  
Gramina temporib. rore interdiceret cana,  
Nec mala subrumos mentigo exulceret agnos,  
Quid scabiem auertat, vel quum per sederit acris  
Pusula, numne satis medicarier unguine corpus,  
An sit opus ferro vitium compescere, nosse.  
Quaęq; alia aut pecorū quōdā præcepta magistris  
Tradidit alma Pales, aut qui pastoria nostro  
Tempore sacra colunt, gregib. prodesse fatentur.  
Rēmq; proculdubio bene si metimur ad ipsam  
Normā & præscriptum legē sanctoris, olympo  
Qui veniens patrio, prius id quod sanxit obiuit,  
Hoc pastor distant, & mercenarius. ille  
Sēper adest, noscitq; suas, & nomine quamq;  
Ante vocat gradiens, contrāq; pericula visæ  
Stat duratq; feræ, vitāmq; impendit ouili.  
Inq; vicem illæ illum norunt, placidēq; sequuntur,  
Deiunctæ procul ire cauent, parēntq; vocanti,  
Et quasi compellare velint, balatibus adsunt.  
Hic alienarum custos, alienus & ipse,

circum

et

mercedi



Mercedi intētus, nec ad herbida pascua ducit,  
 Nec vallē umbriferam, nec colleis optat apricos,  
 Nec tenero filicem pecori substernit ab imbre,  
 Nec morbi prohibet contagia serpere diri.

An pituita fluat concretior, ilia tussis

An conuulsa trahat, suspiratūs ne fatiget

Interclusam animam creber, sparsas ne fugarit

Auiaper deserta lupus, securus adæque.

Nec laterum oppositu raptorē exterret hiātem.

Vellere lanitium, pecudem deglubere, curat.

Dūmq; modo inuito spument mulētralia succo,

Ore capistrato ieiunia perferat agnus.

Compositis quibus inter se, propiore salutem

Omnem ouium ad spectu pastoris inesse liquebit.

Queis quia pōtificum forma est umbrata bonorū,

Tūq; tua id referre putas venerande Casalis,

Continuata dies cruciat te absentia multos.

Et mærore cubans incursa bile, tueri

(les.

Lucē hominesq; fugis. Quid enī sine crimine palz

Crimine quum careas, animo trepidare pusillo,

Criminis instar habet. trepidet quos vncta sagina

K 3

desidia



Desidia somnòque grauat. quos aulica siren  
Inlecebra inretit, nunquámque explebilis vrget  
Ambitio, vileis perferre parata repulsas.  
Te neq; luxus iners, nec degener ambitus, alta  
Deiecit specula, communis totius orbis  
Causa Tridentinas alpeis, Athe sing; niualem,  
Magnū ad concilium patrū, sanctūq; senatū,  
Aduersum motos de religione tumultus,  
Impia sectarum quib. Hydra repullulat, olim  
Cum capitum toties numerosa prole recisa,  
Fecit adire, procul patria laribúsq; relictis.  
Nec tamen inde domū redijsti inglorius, exstāt  
Ingenij monumenta tui, testantia curam  
Propietate, leget quæ post mirata vetustas.  
Et modo Olyssæam quum conuenistis ad urbem  
Pontifices ætate graues, virtute colendi,  
Vestra vt lima malis deradat moribus omnem  
Scabritiem, & quantum sterilis subcreuit auenæ,  
Agricolæ gnaui, Christi runcetis ab agro,  
Ac ne pastorum discedam ab imagine, si qua  
Noxia fors lateat sub ouilla bellua pelle,  
spartani



Spartani vt catuli prodant id, nare sagaci,  
 Marcida si restet pecus, aut si sentibus aspris  
 Rupta cutis, si fœda lues caluarit amictu,  
 Quid inuet, aut quonã medicanda tenore putetis,  
 Hæc, vt consilio vnanimi sapienter agatis,  
 Unde salutari populus ratione regatur,  
 Et tua primorem teneat sententia palmam,  
 Deseruisse gregem non es, nec abesse, putandus,  
 Tantopere vt quod non admisti maceret ægrum  
 Te, frangatq; modo vireis, oculõsq; genâsque  
 Lurore inficiat, solisque ingressibus obdat  
 Tristitia superante foreis. Age sume remissum  
 Sume animum, refer ad spectu te sideris almi.  
 Finieris ubi rem, de qua coijsstis, abito.  
 Leirenãque fuga celeri pete, sancta reuise  
 Tempia Dei matris sub recta condita rupe.  
 Ciuibus obtutusque tuos cupientibus offer.  
 Munia tunc repetes animo firmitior, isto  
 Intermissa gemis quæ tempore languidus, atque  
 Nostro etiam studio si delectare, ruinas  
 Euerse poteris vel Collipponis adire,

K 4

Vel



Vel quo Hispanorum centum oppetière coortes  
In Lusitanos bella importuna gerentum.  
Aut si quando voles suetum laxare rigorem,  
Et proferre diem paulo genialius, ibis  
Quo mare vicinum, complo sso gurgite, monteis  
Voluit aquæ, & spumante salo per litus inerrat,  
Rursus it in sese, sparsasq; recolligit undas,  
Litorè æq; rëtro rediens, lauat æquor arena.  
Ingruit heinc alijs, aliò sq; reciprocatur æstus,  
Atq; oculis præbet spectacula mira, Deiq;  
Ad sapientis opus mentis contollit acumen.  
Inde paludicolis, sæta insidiatus & hamo,  
Piscibus, ire diem nimis orbe querere citato.  
Nam neq; verriculo tanta est, neq; rete, voluptas,  
Quanta tremëte vorax quum pendet arundine mugit,  
Adq; manum trahitur saliente rubecula cauda.  
Margine dein stagni, molliq; reclinis in herba,  
Ad mensam à prunis prædam remeare iubebis,  
Non sine Baccheio generosi palmitis haustu,  
Quinius ut illa ferax regio est, ita nobilis ipsa  
De vini bonitate sui. cui cuncta precari  
prospera



*Prospera sum solitus, quū à te venit amphora, nos  
 Quæ ciet ingenium, stimulatq; in carmina, lōge Stri  
 Prōptius ac melius, quam turba abstemia collis,  
 Surda mihi, Aonij, toto cum fonte Medusæ.*

**MAGNIFICI ORATORIS**

Angliæ, in effigiem Sebastiani re-  
 gis nostri Christianissimi  
 Epigramma.

*Cernitur in puero naturæ fabrica rege,  
 Palladis os, Veneris gratia, forma Iouis.  
 Aspectus grauitas, vultus constantia, mentis  
 Compositæ facies, omnia plena Deo.  
 Hæc Portugaliæ rex ornamenta beatus  
 Occupat. o patriæ gloria rara suæ.*

Resendij responsio.

*Natura in nostro dona excellentia rege  
 Quæ numeras, multis equiparanda Deis,*



Nos etiam in puero merito gaudemus inesse;  
Artificisq; Dei grande fatemur opus.  
Sed mentem imbutam si religione sacrorum,  
Et vera excultam si pietate notes,  
Non aliã hunc animũ formã decuisse liquebit,  
Nec formæ huic alium competiſſe animum.  
Alterum ab alterutro si quis secreuerit, erret,  
Læsãq; maietas alterutrũs erit.  
Rex etiam eximia forma, sine numinis almi  
Respectu, exitio est, quum sibi, tum patriæ.  
Isthæc nexueris, ac regna beatã, beatos  
Et Lusitanos doctæ Britanne voca.

¶ Permissu & auctoritate magnifici D. Georgij Almeida pro  
serenissimo principe Henrico S. R. E. Cardinale Olisiponen-  
si archiepiscopo, ordinaria potestate fungentis, & Reucren-  
di patris. F. Francisci Forerij ordinis fratrum Predi-  
catorum in Portugalia prouincialis praefecti,  
Impressit hæc L. Andr. Resendij opu-  
scula Franciscus Garcio  
Olisiponc.

M. D. LXVII.







